

TARTU ÜLIKOOL
Euroopa Kolledž

Magistritöö

Lis-Ann Kärtna

Euroopa Liidu Somaalia merepiraatluse julgeolekustamine

Juhendaja: Heiko Pääbo, PhD

Tartu 2014

Olen koostatud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....
/töö autori allkiri/

Kaitsmine toimub .....

Retsensent: Ramon Loik (MA), Sisekaitseakadeemia, teadus- ja arendusprorektor

Lühikokkuvõte

Käesolevas magistritöös uuritakse Euroopa Liidu (EL) jaoks merepiraatlusega seotud valdkondade julgeolekustamist. Terooria baseerub Kopenhaageni koolkonna käsitlusel julgeolekustamisest ning Juha Vuori kõneaktide jaotusel. Andmete kogumise meetodina kasutatakse Lene Hanseni intertekstuaalset mudelit, mille puhul uuritakse EL otsustusprotsessis osalevate ametnike ja poliitikute ametlikku diskursust.

Antud töös keskendutakse Somaalia merepiraatluse diskursuse uurimisele 2009–2012, millest tulenevalt analüüsitakse, kuidas on läbi oluliste välispoliitika otsustajate loodud mõistest merepiraatlus ohu, riski ja ähvarduse tähendus Euroopa Liidu jaoks. Uurimuse ajalisel piiritlemisel sai määravaks asjaolu, et antud ajavahemikus oli Euroopa Liidu võitlus seoses Somaalia merepiraatlusega kõige jõulisem.

Töös leitakse vastused püstitatud uurimisküsimustele. Euroopa Liidu ametlikus diskursuses on tõstetud oluliste julgeoleku teemadena üles merepiraatluse negatiivne mõju majandusele, humanitaarabi andmisele ning mereohutusele. Ametlikus diskursuses nähakse Somaalia piraatide poolt tekitatud suurimat mõju rahvusvahelisele kaubandusele, mis mõjutab otseselt Euroopa majandust. Kaubandustõrgete esinemised on pannud liikmesriigid tegutsema ja nõudma Euroopa Liidu ühtset välispoliitilist terviklikku lähenemist, mille üks osa on meremisiooni EU NAVFOR Atalanta jätkamine. Nõutakse sõjaliste meetmete kasutamise suurendamist, laiendades operatsiooni tegevusulatust ning liikmesriikide panustamist rohkemate sõjalaevadega.

Operatsioon Atalanta piraatidevastane võitlus merel on jätkunud peamiselt Euroopa majanduslike huvide kaitsmiseks. Euroopa ühtne turg ning kaubandus on kinnistanud ELi enesekujutlust kui võimsast kaubanduspiirkonnast maailmas ning on selle positsiooni hoidmise nimel valmis kasutusele võtma sõjalisi meetmeid.

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Julgeoleku-uuringud, Kopenhaageni koolkond, julgeolekustamine	8
1.1. Rahvusvahelised julgeoleku-uuringud	8
1.2. Kopenhaageni koolkond	10
1.4. Julgeolekustamine.....	12
1.4.1. Julgeolekustamise osad.....	15
1.5. Julgeolekustamise sektorid.....	17
1.6. Julgeolekustamise kõneakti teooria	20
1.6.1. Julgeolekustamise kõneakti analüüsi osad	22
2. Metoodika	25
2.1. Kriitiline diskursuseanalüüs	25
2.3. Juha Vuori kõneaktide liigitus.....	27
2.4. Lene Hanseni intertekstuaalne analüüsimudel	30
2.5. Uurimistöös kasutatav analüüsimudel	33
2.6. Andmete valik.....	34
3. Somaalia merepiraatluse julgeolekutsamine Euroopa Liidu ametlikus diskursuses	35
3.1. Somaalia piraatlus.....	35
3.2. Euroopa Liidu tegevus Somaalia piraatluse võitlemisel	37
3.3. Euroopa Liidu ametlikud kõned	40
3.3.1. Mereohutuse ja humanitaarabi julgeolekustamine	40
3.3.2. Majanduse julgeolekustamine	46
3.4. Järeldused	54
Kokkuvõte	57
Kirjandus	60
THE SECURITIZATION OF SOMALI PIRACY IN THE EUROPEAN UNION'S OFFICIAL DISCOURSE.....	65

Sissejuhatus

Alates 2007. aastast sagesid kuritegelikud rünnakud ühenduse kala-, kauba- ja reisilaevade vastu Aafrika ranniku lähedastes rahvusvahelistes vetes, kujutades ohtu meeskonnaliikmete eludele ja avaldades olulist negatiivset mõju rahvusvahelisele kaubandusele. Piraatlus kujutab suuremat ohtu inimestele ja turvalisusele, eriti Somaalia ranniku ja Somaalia poolsaare lähedastes vetes.¹ Somaalia kestev poliitiline ebastabiilsus on piraatluse üks põhjustest ja süvendab nimetatud probleemi.²

Vastavalt ÜRO 1982.a. mereõiguse konventsiooni Artiklile 101 loetakse piraatluseks:

a) ebaseaduslike kinnipidamisi, ründeid või muid vägivaldaakte, mille on isikliku kasu saamise eesmärgil toime pannud eravaldues oleva laeva või õhusõiduki meeskond või reisijad ning mis on suunatud:

i) teise laeva või õhusõiduki või selle pardal asuva vara või isikute vastu avamerel;

ii) laeva, õhusõiduki, isikute või vara vastu kohas, mis ei kuulu ühegi riigi jurisdiktsiooni alla;

b) vabatahtlikku ja teadlikku osalemist sellise laeva või õhusõiduki tegevuses, mida on võimalik määratleda piraatlaeva või -õhusõidukina;

c) punktis a või b nimetatud tegudele õhutamist või nende teadlikku soodustamist.³

Piraatide rünnakute ja ohu tõttu on pidanud suur hulk ELi kalalaevu lahkuma Somaalia rannikust sadade kilomeetrite kaugusel asuvatest vetest ja vähendada oma kalastustegevust selles piirkonnas.⁴ Seetõttu on EL huvitatud panustamisest rahvusvahelise mereohutuse tagamise ning piraatluse ja selle algpõhjuste vastu

---

¹ Euroopa Parlament. (2008). *Merepiraatlus*. Vastuvõetud tekstid. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0519&language=ET>

² Euroopa parlament. (2008). *Merepiraatlus*. Resolutsiooni ettepanek. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0224+0+DOC+XML+V0//ET> (09.03.2014)

³ ÜRO mereõiguse konventsioon. – RT II 2005, 16, 48.

⁴ Euroopa Parlament. (2008). *Merepiraatlus*. Resolutsiooni ettepanek. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B6-2008-0537+0+DOC+XML+V0//ET> (09.03.2014)

võitlemisse.⁵ Peale sõjaliste meetmete on Euroopa Liidu tegevus riigi- ja regionaaltasandil piirkonda toetav, soodustades rahu, turvalisust ja head valitsemistava, mis põhineb demokraatlikel alustel.

Töö eesmärgiks oli analüüsida, milline on olnud ELi julgeolekupoliitiline diskursus, mis käsitleb julgeolekustamise protsessi seoses Somaalia ranniku lähedal ja Adeni lahes tegutseva merepiraatlusega. Uuringus analüüsitakse esitatud argumente, mis on kujundanud terminist merepiraatlus ohu, riski ja ähvarduse tähenduse ELi jaoks, kasutades selleks julgeolekustamise teooriat. Eesmärk on leida, millised teemad seoses piraatlusega on kõige enam ohustatud ning vajavad kaitsmiseks sõjalisi meetmeid.

Peamised uurimisküsimused olid järgmised:

1. Milliseid teemasid julgeolekustatakse seoses Somaalia ranniku lähedastes vetes tegutseva merepiraatlusega?
2. Millistel põhjustel teemasid julgeolekustatakse ning milline on kasutatav retoorika?
3. Millised on ametliku diskursuse raames esinevad nõudmised Somaalia piraatluse lõpetamiseks?

Uurimismetoodika ehitati üles kvalitatiivset kriitilise diskursuseanalüüsi meetodit kasutades, põhinedes julgeoleku-uuringute Kopenhaageni koolkonna kõneakti teoorial. Töös kasutatakse autori poolt koostatud analüüsimudelit, mis toetub Kopenhaageni koolkonna teooriale ning Juha Vuori kõneaktide julgeolekustamise mudelile. Põhilisel kohal on kõneakt, mis jaguneb J. Vuori käsitluse kohaselt kolmeks: väide, nõue ja hoiatus. Kõneakti analüüsimisel saab kindlaks teha ohustatavad referentobjektid, julgeolekustajad ning eksistentsiaalsed ohud, mis nõuavad erakordseid vastumeetmeid.

Andmete valikul lähtuti Lene Hanseni intertekstuaalsest mudelist, mis põhineb ametlikul diskursusel, mis on sooritatud poliitiliste juhtide, kellel on ametlikud volitused välispoliitilisi otsuseid heaks kiita, ning ametnike poolt, kelle on keskne roll poliitika elluviimisel. Käesolev uurimus toetub Euroopa Liidu välispoliitilisele

---

⁵ Euroopa Parlament. (2012). *Merepiraatlus*. Vastuvõetud tekstid. Brüssel. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2012-0203&language=ET&ring=B7-2012-0224> (09.03.2012)

diskursusele. Andmeteks on Euroopa Liidu välispoliitikat mõjutavate otsustajate ametlikud merepiraatlust käsitlevad seisukohad ning sõnavõttud. Antud töös keskendutakse Somaalia merepiraatluse diskursuse uurimisele 2009–2012, millest tulenevalt analüüsitakse, kuidas on läbi oluliste välispoliitika otsustajate konstrueeritud merepiraatlust ohuna Euroopa Liidule. Uurimuse ajalisel piiritlemisel oli määravaks asjaolu, et antud ajavahemikus oli ELi võitlus Somaalia merepiraatlusega kõige jõulisem.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Uurimistöö esimeses osas tutvustatakse julgeoleku-uuringute ajaloolist kujunemist ning uurimisviisi teoreetilist tausta. Keskendutakse Kopenhaageni koolkonna teooriale julgeolekustamise kohta, mille aluseks on julgeoleku käsitus kõneaktina. Teises peatükis selgitatakse uurimuses kasutatavat meetodikat ning antakse ülevaade andmete valikust. Samuti tuuakse välja autoripoolne analüüsimudel, mis põhineb J. Vuori julgeolekustamise kõneaktide liigitusel. Kolmanda peatüki alguses tutvustatakse Somaalia poliitilist olukorda, mis on kaasa toonud välispiire ületanud kuritegevuse, ning milliseid meetmeid on EL kasutusele võtnud välisjulgeoleku kaitsmiseks. Seejärel analüüsitakse ametlikku diskursust, kuidas on merepiraatlus kui diskursiivne konstruktsioon loonud mõistest ohu ja riski sümboli Euroopale.

1. Julgeoleku-uuringud, Kopenhaageni koolkond, julgeolekustamine

Uurimistöös esimeses osas tutvustatakse julgeoleku-uuringute ajaloolist kujunemist ning uurimisviisi teoreetilist tausta. Uurimus põhineb Kopenhaageni koolkonna julgeolekustamise teorial, mille aluseks on julgeoleku käsitus kõneaktina. Teooria eesmärk on kirjeldada, milline on valitsuste ja avalikkuse poolt loodud julgeoleku kontseptsioon ja kuidas kajastub see julgeoleku poliitilistes ja administratiivsetes protseduurides. Julgeolek on sotsiaalne konstruktsioon, mis on loodud läbi diskursiivse praktika ja sotsiaalse interaktsiooni.

1.1. Rahvusvahelised julgeoleku-uuringud

Järgnevas ülevaates käsitletakse julgeoleku-uuringute ajaloolist tausta, mis on rahvusvaheliste suhete tasandil võrdlemisi uus teaduslik distsipliin. Vaatluse alla võetakse julgeolekualaste teooriate ja meetodite kujunemine II maailmasõja järgses Euroopas, kus julgeoleku teooriate arendamine oli kõige progressiivsem.

Julgeoleku-uuringud on rahvusvaheliste suhete tasandil suhteliselt hiljutine uurimisvaldkond. Enne II maailmasõda oli huvi strateegia ja sõjanduse vastu peamiselt piiratud professionaalse sõjaväega ning akadeemilised vaatlused keskendusid sõja ja diplomaatia ajaloole. Eeldati, et riikidevaheline konflikt on alati võimalik ning sõjalise jõu kasutamine tagab kaugeleulatava mõju riikidele ja ühiskonnale. Julgeoleku-uuringuid käsitleti kui sõjalise jõu kasutamise ja kontrolli määratlust.⁶

II maailmasõda tõi julgeoleku-uuringutes kaasa olulise muutuse. Kui varem ei kiidetud heaks tsiiviilelanike panusest julgeoleku-uuringutesse, siis nüüd kaasati neid esmakordselt sõjalisse planeerimisse. Analüütikud pühendasid enamiku oma jõupingutustest selgitamaks välja massihävitusrelvade, sõjalise heidutuse ja strateegiliste kontseptsioonide mõjuavaldusi. Uuringuid viidi läbi erinevates valitsuse poolt toetatud mõttekodades, nagu näiteks RAND (*Research and Development*)

---

⁶ Walt, Stephen M. (1991) The renaissance of security studies. *International Studies Quarterly*, 35(2), 213–214.

korporatsioon, kus ühelt poolt oli eeliseks informatsiooni ligipääs ja toetav institutsiooniline raamistik, teiselt poolt suunas tihe koostöö riigiasutusega riigi julgeoleku probleemidega tegelemist militaarset perspektiivi silmas pidades.⁷

Julgeoleku-uuringute varajased tööd pakkusid aga vähe empiirilist materjali järelduste tegemiseks. Teadustööd sisaldasid vähe usaldatavat informatsiooni uuritud teemade kohta ning puudus süstemaatiline tõendusmaterjal autorite oletuste või soovitude kohta. Teadlased olid sunnitud põhinema deduktiivsetele tehnikatele, nagu mänguteooria, illustreerituna analoogidega. Varasem kirjandus pakkus vaid kitsast poliitilist määratlust. Eirati mittemilitaarset tegureid ja rõhuti ainult sõjalisele poolele, riivates vaid kergelt riikidevaheliste poliitiliste konfliktide allikaid ning leebe diplomaatia võimalikku osatähtsust. Hoiduti tähelepanu pööramast organisatsioonilistele, psühholoogilistele ning sisepoliitilistele teguritele, mis on samuti olulised mõjurid kujundamaks riikide käitumist.⁸

Külma sõja pingelises õhkkonnas ning Nõukogude Liidu laienemise kartuses suunati kogu tähelepanu heidutamisele, selle asemel, et tegeleda oletuste põhjaliku kontrollimisega. Keskenduti militaarsetele probleemidele, jättes kõrvale sisepoliitika, ekslike arusaamade välja selgitamise ning diplomaatilise lähenemise. Taoline suunitlus aga julgustas julgeoleku-uuringutest välja kasvama uut teaduslikku distsipliini sõja ja rahu uurimiseks.⁹

Rahu-uuringud juurdusid tugevalt Euroopas, mis asetses külma sõja eesliinil. Euroopa avalikkus oli häiritud tuumaenergia strateegiast, mida nähti USA kaitsepoliitika osana. Rolli mängis ka Euroopa sisepoliitikas võimutsev vasakpoolsete ülekaal, millel USA poliitikas oli suhteliselt väike mõjuvõim, ning akadeemilise maailma kriitiline marksistlik liikumine. Samuti võis rahvusvaheliste suhete puudulik olemasolu pakkuda Kontinentaal-Euroopas rahu-uuringute tegevusele rohkem ruumi, kui seda oli USAs või Suurbritannias. Peamine institutsionaliseerimine rahu-uuringutes leidis aset alates II maailmasõjast, mis väljendus mõttekodades, konverentsidel, akadeemilistes ühendustes,

---

⁷ Walt, 1991, 214.

⁸ *Ibid.*, 214.

⁹ *Ibid.*, 215.

ajakirjades, ülikoolide osakondades, instituutides ning isegi ülikoolides terviklikult. Levima hakkas see 1950ndatel ja 1960ndatel, kui suurvõimude võidurelvastumine oli saavutanud oma aktiivsuse kõrgeima taseme, säilitades tugevat kasvutrendi kogu külma sõja vältel.¹⁰

Kopenhaageni Rahu-Uuringute Instituut (COPRI), alates selle rajamisest 1985 kuni sulgemiseni 2004, on olnud üks neist rahu-uuringute instituutidest, kus julgeoleku uurimine on teoreetiliselt informeeritud kui ka empiirilisel orienteeritud. Selle asemel, et keskenduda rahvusvaheliste suhete peavoolu teoreetilistele aruteludele, uuris COPRI julgeoleku dünaamilist kulgu Euroopas. Üks suursaavutusi, millega instituut väljast tõi, oli julgeolekustamise teooria, mis põhines kõneaktiil. Teooria järgi on julgeolekuküsimused julgeoleku toimijate illokutiivse jõu poliitiline tulemus, mida saab kõige paremini analüüsida läbi diskursiivse praktika erinevates julgeoleku sektorites.¹¹

1.2. Kopenhaageni koolkond

Kopenhaageni koolkonna peamiseks teoreetikuteks võib pidada Barry Buzani ja Ole Wæverit, kes koos erinevate kolleegidega COPRI avaldasid raamatuid ja artikleid regionaalse julgeoleku kompleksse teooria, Euroopa julgeoleku, regioonide ning globaalse julgeoleku suhestumise kohta. Koolkonna väljapaistvamaid panuseid julgeoleku uuringutesse on olnud sotsiaalse julgeoleku ja julgeolekustamise kontseptsiooni arendamine.¹²

Töötati välja julgeoleku kontseptsioon, mis siiani oli olnud vasturääkiv ning teoretiseerimata. Seati kahtluse alla rahvusvahelised julgeoleku-uuringute käsitlused, mille järgi peeti julgeolekut kui objektiivste välisohtude määratlust. Taolist arusaama püüti lõhkuda, lähtudes Arnold Wolfersi uurimusest riigi julgeolekust kui mitmetimõistetavast sümbolist. Kopenhaageni koolkond väitis, et varasemat arusaama julgeolekust saab vältida, kui keskenduda julgeoleku tähenduse asemel sellele, mida

---

¹⁰ Buzan, B, Hansen, L. (2009). *The Evolution of International Security Studies*. New York: Cambridge University Press, 145–147.

¹¹ C.A.S.E. Collective. (2006) Critical Approaches to Security in Europe: A networked manifesto. *Security Dialogue*, 37 (4), 447–448.

¹² Buzan, Hansen, 2009, 213.

Julgeolek teeb, täpsemalt, mida tehakse julgeolekust rääkides. Julgeolekut ei nähta enam objektiivse ega subjektiivsena, vaid kui intersubjektiivse praktikana.¹³

Algselt oli koolkonna lähenemine julgeolekule neorealistik, riigi-keskne ning objektiivne, kuid iga järgneva uurimusega astusid autorid sammu võrra edasi laiemale, kõikehõlmavale ja konstruktiivsemale käsitluse poole. Raamatus „*Security: A New Framework for Analysis*“ (Buzan, 1998) püüti siduda eelnevat realistlikku vaadet konstruktiivsemaga. Tegemist ei ole ainult realismi ja konstruktivismi kombinatsiooniga, vaid julgeoleku analüütikute poliitilise rolli vaatlusega ning põhineb O. Wæveri julgeoleku analüüsil, mille järgi on julgeolekustamise eesmärk liigitada teema eksistentsiaalseks ohuks, mis nõuab erakorralisi meetmeid. Juhindudes konstruktiivsest keeleteooriast võib julgeolekut vaadelda kui sotsiaalset konstruktsiooni ning julgeolekustamist kui võimast poliitilist kontseptsiooni. Selle arusaama kohaselt puuduvad objektiivsed ohud ning teemasid püütakse rakendada julgeoleku implikatsiooniga.¹⁴

Kopenhaageni koolkonna teoreetiline raamistik tuleneb laienevate seisukohast, et julgeolek peab olema avatud erinevatele ohtudele. Koolkond seisab vastu arvamusele, et julgeoleku uuringute peamine fookus on sõda ja jõud ning teised teemad on olulised vaid siis, kui need on eelnevaga seotud. Selle asemel on konstrueeritud julgeoleku-uuringutest radikaalsem nägemus, uurides ohte, mis ei ole ainult seotud militaarsektoriga ega julgeoleku poliitilise käsitlusega. Taheti luua julgeoleku kontseptsioon, mille tähendusväli on võimalikult lai ning ei piirduks vaid ohu ja probleemi mõistega.¹⁵

Kopenhaageni koolkond pakub välja raamistiku, mis täidaks tühimiku teooria lainedajate ja traditsioonilise julgeoleku lähenemise vahel. Eesmärk on pakkuda lahendus julgeoleku kitsa ja laiema käsitluse vahel, ühedades sõjandussektori kõrvale ka teised julgeoleku valdkonnad nagu keskkond, poliitika ja majandus. Kopenhaageni

---

¹³ Vuori, Juha, A. (2011). *How to do security with words: A grammar of securitisation in the People's Republic of China*. Turku: Turun Yliopisto, 103.

¹⁴ Eriksson, J. (1999). Observers or Advocates? On the Political Role of Security Analysts. *Cooperation and Conflict*, 34 (2), 314–315.

¹⁵ Buzan, B. (1997). Rethinking Security after the Cold War. *Cooperation and Conflict*, 32 (1), 13.

koolkond laiendab julgeoleku mõistet, käsitledes julgeolekut julgeolekustamise analüütilises raamistikus. Julgeolekustamine mõtestab julgeolekut kui sotsiaalset konstruktsiooni, mis on loodud sotsiaalse protsessi tulemusel ning kus objektiivset tõde ei eksisteeri. Teisisõnu esitab Kopenhaageni koolkond julgeolekut kui kõneakti, kus kesksel kohal pole mitte reaalsed ohud, vaid ohtude konstrueerimisviisid ja diskursused.

1.4. Julgeolekustamine

Kui julgeolekustav toimija kasutab eksistentsiaalse ohu retoorikat ja viib seeläbi teema tavapoliitikast väljapoole, siis sellisel juhul on tegemist julgeolekustamisega. Seega moodustab julgeolekustamise definitsiooni eksistentsiaalse ohu intersubjektiivne sätestatus, mis omab piisavat poliitilist tagajärge.¹⁶

Edukaks julgeolekustamiseks on vaja kolme komponenti:

- 1)eksistentsiaalsed ohud,
- 2)erakorralised meetmed,
- 3)reeglite rikkumise mõju üksusesisestele suhetele.¹⁷

Ohud ja haavatavus võivad ilmuda mitmes erinevas valdkonnas, nii militaarses kui mittemilitaarses, selleks et arvestada julgeolekusküsimusi, peavad nad vastama täpselt määratletud kriteeriumitele, mis eristab neid tavapoliitikast poliitika erivormina. Nad peavad olema lavastatud kui eksistentsiaalsed ohud referentobjektile julgeolekustava toimija poolt, kes seeläbi genereerib vajaduse erakorraliste meetmete järele väljaspool ettenähtud reegleid. Teemad saavad julgeolekustatud kui juhid (poliitilised, sotsiaalsed või intellektuaalsed) alustavad rääkimist hinnatud referentobjekti ähvardavast ohust, võites seeläbi kuulajaskonna tähelepanu. Julgeolekustamise valemi järgi vajatakse taoliste ohtudega toimetulemiseks erakorralisi meetmeid ja/või erakorralist tegutsemist. Julgeolekustamine legitimeerib klassikalise käsitluse kohaselt jõu kasutamist, kuid laiemalt vaadatuna tõstab teema tavapoliitikast erakorralise poliitika sfääri, kus väljumine tavapoliitika reeglitest on õigustatud.¹⁸

---

¹⁶ Buzan, B, Wæver, O, Jaap, de W. Security. New Framework For Analysis, 1998, 24–25.

¹⁷ *Ibid.*, 26.

¹⁸ Buzan, 1997, 13–14.

Toetudes konstruksionistlikule keeleteooriale, peetakse julgeolekustamist julgeoleku jõupoliitika kontseptsiooniks. Selle arvamuse kohaselt ei ole julgeolekusküsimuste konstrueerimisel olulised mitte objektiivsete, vaid intersubjektiivsete ohtude olemasolu. Teemade julgeoleku mõju hindamisel ei ole oluline, kas ohud on reaalsed või mitte, vaid oluline on julgeoleku staatuse funktsioon.¹⁹

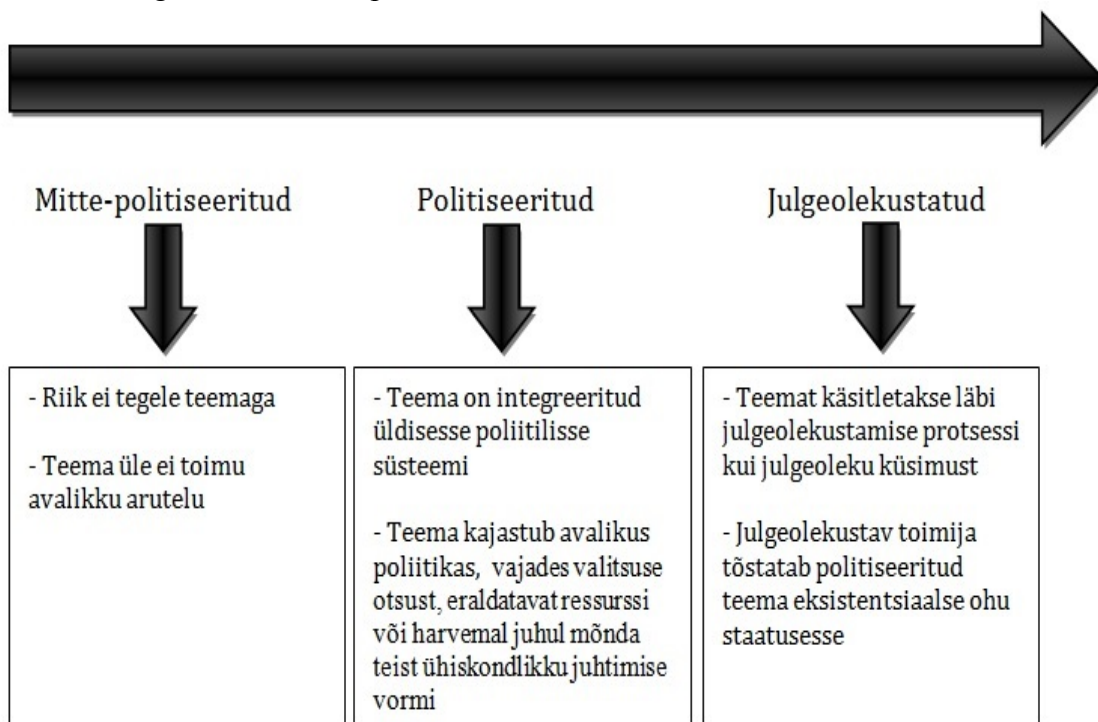
Julgeolekustamist võib vaadelda kui äärmuslikku politiseerimise vormi. B. Buzan selgitab seda kui eksistentsiaalse ohu tähenduse intersubjektiivset loomist, mis on küllaldane omama märkimisväärset poliitilist mõju. Joonis 1 järgi on teoreetiliselt võimalik iga avalikku teemat asetada skaalale vahemikus mittepolitiseeritud (riik ei tegele sellega ning see pole ka muul viisil esitatud avalike debattide ja arutelu teemaks), politiseeritud (teema kajastub avalikus poliitikas, vajades valitsuse otsust, eraldatavat ressursi või harvemal juhul mõnda teist ühiskondlikku juhtimise vormi) kuni julgeolekustatud (teemat käsitletakse kui eksistentsiaalset ohtu, mis nõuab erakorralisi meetmeid ja õigustab tegevusi, mis väljuvad tavapoliitika piiridest). Seega on teema asukoht skaalal lahtine, sõltuvalt asjaolust, et iga probleem võib sattuda erinevale spektri osale.²⁰

---

¹⁹ Vuori, 2011, 10.

²⁰ Buzan, 1997, 14.

Joonis 1. Julgeolekustamise spekter

Allikas: Emmers, 2010, 138.

Julgeolekustamist kui politiseerimist peab mõistma intersubjektiivse protsessina. Isegi kui tahta võtta rohkem objektiivsemat lähenemist, siis on ebaselge, kuidas seda teha, kuna oht ei ole alati ühetähenduslik ega otsene. Ei ole kerge hinnata, kas julgeolekustamise puhul on tegemist reaalse ohuga, kuna selle välja selgitamiseks on vaja objektiivset julgeoleku mõõdikut, mida ükski julgeoleku teooria ei paku. Isegi kui suudetakse mõõdiku probleem lahendada, ei ole selge, kas objektiivsest lähenemisest oleks abi. Erinevad riigid ja rahvused omavad erinevaid lävendeid, mille põhjal määratletakse ohte: soomlased on mures 0.3 % välismaalaste sisserände taseme pärast, kui Austrias ületab tase 14.7 %.²¹ Julgeoleku-uuringute eesmärk saada täpne arusaam, kes julgeolekustab, milliseid ohte, milliste referentobjektide suhtes, miks ja milliste tagajärgede ning tingimustega.²²

Kopenhaageni koolkond on seotud konstruktivismiga, keskendudes sellele, kuidas on riigi julgeoleku ohud sotsiaalselt konstrueeritud. Uurimistöös analüüsitakse, kuidas

²¹ Buzan, Wæver, Jaap, 1998, 30.

²² Vuori, 2011, 113.

Euroopa Liidu retoorikas on kasutatud julgeolekustamist meremissiooni kui sõjalise meetme kasutuselevõtmise õigustuseks. Nimelt kujutavad poliitilised toimijad teatud olukordi riigi julgeolekule ohustavaks ning näevad hädavajalikuna erakorralise seisukorra välja kuulutamist. Tõstatades teemasid tavapoliitika raamidest väljapoole annab see toimijatele suurema tegutsemisvabaduse. Erakorralise seisukorra ajal võib riigi julgeoleku huvides piirata isikute õigusi ja vabadusi ning panna neile isegi kohustusi. Seepärast on Kopenhaageni koolkond ainulaadne, kuna keskendub sellele, kuidas julgeoleku konsept on ära kasutatud poliitiliste toimijate poolt, kes saavad teatud teemade puhul suurema tegutsemisvabaduse kui olukordades, kus need teemad ei ole julgeolekustatud.

1.4.1. Julgeolekustamise osad

Diskursus, mis esitab midagi eksistentsiaalse ohuna referentobjekti jaoks, ei tähista veel julgeolekustamist – tegemist on **julgeolekustatava liigutusega**, ning teema saab julgeolekustatud ainult siis, kui **publik** selle heaks kiidab. Eksistentsiaalne oht peab olema argumenteeritud, et saavutada piisav vastukaja platvormi jaoks, mis võimaldab legitimeerida erakorraliste meetmete vastuvõtmise. Julgeolekustamine ei tähenda üksnes reeglite rikkumist ega eksistentsiaalsete ohtude olemasolu teadvustamist, vaid olukorda, kus eksistentsiaalseid ohtude tõttu legitimeeritakse reeglite rikkumine.²³ Kopenhaageni koolkonna jaoks on vajalik julgeolekustaja ja publiku vaheline interaktsioon, tõstmaks teemasid väljapoole tavapoliitika raamidest. Julgeolekustamise protsess sisaldab julgeolekustaja poolt välja öeldud väidet ning publikupoolset legitimeerimist.

Julgeolekustamine on intersubjektiivne ja sotsiaalne konstruktsioon: osa diskursiivsest, sotsiaalsest intersubjektiivsest reaalsuse moodustisest. Eduka julgeolekustamise üle ei otsusta julgeolekustaja, vaid julgeoleku kõneakti kuulajaskond. Seega ei toetu julgeolek mitte eesmärkidele ega objektidele vaid isikutele. Kellelegi ei ole tagatud võimalus

---

²³ Buzan, Wæver, Jaap, 1998, 25.

panna inimesi nõustuma väitega vajalikust julgeoleku tegevusest ega kedagi välja arvata katsest väljendada alternatiivset julgeoleku tõlgendamist.²⁴

Julgeolekustamise kuulajaskonna erinevus sõltub sellest, millist funktsiooni julgeolekustav tegevus täidab. Mõnede julgeolekustamise tegevuste eesmärk on säilitada süsteem, taastootes *enda* ja *võõra* tähendusi. Sellisel juhul on julgeolekustamise auditoorium üldine ja kõikehõlmav. Kui tegemist on kriisisituatsiooniga, siis võib julgeolekustamise protsess olla piiritletud eliidisisesse kuulajaskonnaga. Nagu iga retoorilise argumendiga sõltub julgeoleku diskussioon kuulajaskonnast, kellele see suunatud on. Kui uurida julgeolekustamise protsessi erineva poliitilise korra kontekstis, selgub, et kuulajaskonna piiritlemine on kasutu, kuna publik on sotsiaalajaloolisest situatsioonist sõltuv. See, keda tuleb veenda julgeoleku tegevuse vajadusest, muutub vastavalt kultuurilisele ja poliitilisele kontekstile: kuulajaskond võib varieeruda võimueliidist kuni rühma fundamentalistideni. Auditooriumi valik peab olema tehtud julgeolekustava toimija poolt selliselt, et ta omaks julgeolekustamise teostamisel toetavat funktsiooni.²⁵

Kopenhaageni koolkonna teoreetikute järgi võib asjakohase publiku väljaselgitamine olla keeruline, kuna kuulajaskond varieerub vastavalt julgeolekustavale tegevusel. J. Vuori pakub publiku mõiste määratlemise lihtsustamiseks välja sellele formaalse vormi andmise, lisades eduka julgeolekustamise kaasaaitavate tingimuste juurde auditooriumiga seotud nõuded. Saavutamaks edukat julgeolekustamist, on vaja leida sobiv publik, sest mitte iga kuulajaskond pole pädev heakskiitu andma.²⁶ Julgeolekustamise auditoorium on antud uurimistöös Euroopa Liidu kõrgete ametnike ja poliitikute sõnavõtude jaoks Euroopa Parlamendi liikmed, kes on Euroopa Liidu liikmesriikide kodanike poolt valitud saadikud ning Euroopa Komisjoni volinikud, kes esindavad ELi kui terviku huve.

Matt McDonaldi sõnul on problemaatiline ka julgeolekustamise esimene protsess ehk julgeolekustav liigutus, kuna arvesse on võetud vaid keelelised komponendid.

---

²⁴ Buzan, Wæver, Jaap, 1998, 31.

²⁵ Vuori, 2011, 113.

²⁶ *Ibid.*, 111.

Julgeolekustamise käsitlest on kõrvale jäetud bürookraatlikud protseduuritavad ja füüsiline tegevus, mis on osa protsessist, mille kaudu turvalisuse tähendus edastatakse ning konstrueeritakse. Julgeolek kohaldub erinevatele teemadele sageli läbi mitmete administratiivsete tegevuste kui ainult läbi spetsiifilise kõneakti. Organisatsioonilised tegevused nagu riiklik järelvalve ja piirikontroll ei ole vaid meetmed, mis on aktiveeritud läbi eelneva kõneakti, vaid omavad kesksel rolli turvalisuse süsteemi loomisel. Paljud autorid leiavad, et ka kujunditel on julgeolekustamisele mõju ning erinevaid representatsioonide vorme, mille kaudu tähendust edastatakse, tuleb laiendada ka julgeolekustamise raamistikku. Samas tunnistab M. McDonald, et visuaalsete representatsioonide kasutamine tõstatab keerulised küsimused nende toime, intentsionaalsuse ja tähenduse kohta.²⁷

1.5. Julgeolekustamise sektorid

Alates külma sõja lõpust on julgeoleku-uuringud läbinud mitmeid muutusi. Külma sõja ajal levinud militaarjulgeoleku ülekaal on vähenemas tänu uute sektorite ilmumisele julgeoleku valdkonda. Kopenhaageni koolkond laiendas julgeoleku mõistet erinevatesse sektoritesse, otsides sealt kõikvõimalikke ohustatud referentobjekte. Julgeoleku tähendus ei ole enam selgelt piiritletav riigiga, vaid esile on tõusnud uued referentobjektid, sõltudes nende kuulumisest majanduslikku, keskkonna, poliitilisse või sõjalisse sfääri.

Sektorite mõiste aitab paremini süstematiseerida teooria autorite väidet, et kõike on võimalik julgeolekustada²⁸. Sektorid on B. Buzani väitel kui rahvusvahelise süsteemi vaated läbi läätse, mis rõhutab ühte kindlat aspekti suhetes ja koostoimes. Analüütilise eesmärgi andmine sektoritele aitab eristada koostoime liike, mille eelduseks on (a) leitakse väärtused, mis on iseloomulikud kindlale sektorile, ja (b) ohud, mis erinevad sektorite kaupa. Teisisõnu, julgeolek on genereeritud termin, mis omab selget tähendust, kuid varieerub vastavalt vormile.²⁹

---

²⁷ McDonald, M. (2008). Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations*, 14(4) 568–570.

²⁸ CASE, 2006, 453.

²⁹ Buzan, 1997, 15.

Militaarsektori referentobjekt on tavaliselt riik, kuid võib esineda ka mõni teine poliitiline üksus. On võimalik ette kujutada olukordi, kus oht relvajõududele ülendab neid referentobjektide staatusesse, et õigustada riigipööret valitseva korra suhtes. Traditsioonilised julgeoleku-uuringud näevad kõike sõjandusega seonduvat julgeolekuna, kuid see ei pea alati nii olema. Paljudes arenenud demokraatlikes riikides ei ole riigikaitse relvajõudude peamine funktsioon. Sõjaväelased võivad küll olla treenitud või teostavad humanitaarse interventsiooni, aga seda ei tohi vaadelda reaktsioonina eksistentsiaalse ohustatavuse hirmule või kui erakorraliste meetmete kasutamist tavapärase eeskirjade rikkumiseks.³⁰

Poliitilises sektoris on eksistentsiaalsed ohud traditsiooniliselt määratletud riigi põhiseaduslike põhimõtete seisukohalt. Suveräänsus võib olla eksistentsiaalselt ohustatud asjaolude poolt, mis seab küsimuse alla tunnustamise, legitiimsuse või juhtorgani. Rahvusvahelised režiimid ja rahvusvahelised ühendused laiemalt võivad olla eksistentsiaalselt ohustatud asjaoludest, mis kahjustavad nende loodud reegleid, norme ja institutsioone.³¹

Majandussektori puhul on referentobjektide ja eksistentsiaalsete ohtude väljaselgitamine oluliselt keerulisem. Ettevõtteid ähvardab kõige sagedamini firma pankrott või äritegevust mõjutavad õigusaktide muudatused. Kuna turumajanduse alusel kehtib toimiv konkurents, siis tähendab see tihtipeale ühe edu ja teise ebaedu ning harva püütakse oma ellujäämist julgeolekustada. Samal ajal riigi kui majandussubjekti ülesanne on suurendada ühiskonna heaolu ning kui rahvastiku ellujäämine on ohustatud, muutub oluliseks ka riigi majanduslik julgeolek.³²

Sotsiaalsektoris on ohustatud suured kollektiivsed identiteedid, mis võivad toimida riigist sõltumatult nagu rahvus ja religioon. Vastavalt sotsiaalsektoris olevate sihtmärkide eripärasele loomusele on raske eristada neile mõjuvat eksistentsiaalset ohtu vähem ohtlikust. Kollektiivsed identiteedid ei ole midagi antud ega püsivat, vaid

---

³⁰ Buzan, 1997, 16.

³¹ *Ibid.*, 16.

³² *Ibid.*, 16–17.

arenevad ja muutuvad sisemistele ja välistele muutustele vastavalt. Tänu nende alalhoidlikule loomusele tajuvad nad iga muutust eksistentsiaalse ohuna. Kui ohustatult end tuntakse migrantidest või konkureerivatest identiteetidest, sõltub sellest, kui hästi teadvustatakse enda minapildi tugevust ja säilimise võimet.³³

Keskkonna sektoris on referentobjektide vahemik lai, ulatudes suhteliselt konkreetsetest probleemidest nagu üksikute liikide püsijäämine ja nende elupaikade säilimine, kuni palju ebamäärasemate ja suuremõõtmeliste küsimusteni nagu planeedi kliimamuutus ning biosfäär. Nende referentobjektide puhul on peamine mure inimtegevuse ja biosfääri vastastikmõju, kas nende vastastikune suhe on jätkusuutlik riskimata ühe või mõlemapoolse hävinguga. Nii mikro- kui makrotasandil on võimalik välja tuua konkreetset eksistentsiaalsed ohud nagu üksikute liikide või kogu inimtsivilisatsiooni ellujäämine, siis esineb keskkonna sfääris sarnaselt majandussektoriga hulk probleeme, mida on keeruline kui mitte võimatu konstrueerida eksistentsiaalse riskina.³⁴

Julgeolekusektorite laienemine sõjalisest sektorist teistesse valdkondadesse aitab käesolevas töös kaasa erinevate referentobjektide määratlemisele, mis on põhjustanud julgeolekustamise retoorika ELi ametlikus diskursuses. Samas leiavad kriitikud, et julgeoleku laiendamine erinevate sektorite vahel ei aita selgitada mõiste sisu, pigem varjutab probleeme ning muudab sisulise arutelu ebamääraseks. Mohammed Ayoob on seisukohal, et poliitiline ja julgeoleku ala peab säilitama oma eristuse teistest valdkondadest. Majanduslik langus ning keskkonnaseisundi halvenemist tuleks vaadelda kui sündmusi ja muutujaid, mida võib seostada julgeolekuga, kuid mis omavad kindlat eristavust. Julgeoleku kontseptsioon ei peaks laienema sellisel viisil, et selgitatakse kogu inimkonna reaalsust, kaotades seeläbi kogu analüütilise võime.³⁵

---

³³ Buzan, 1997, 17.

³⁴ *Ibid.*, 16–17.

³⁵ Ayoob, M. (1997) *Defining Security: A Subaltern Realist Perspective in Critical Security Studies*. K. Krause & C. Williams (toim), *Critical Security Studies: Concepts and Cases* (129–139). London: UCL Press.

1.6. Julgeolekustamise kõneakti teooria

Antud töö empiirilise materjali uurimine põhineb julgeolekustamise kõneakti teoreetilisel käsitlusel. Kopenhaageni koolkond esitab julgeolekut kui kõneakti, kus kesksel kohal pole mitte reaalsed ohud, vaid teemade konstrueerimise meetod sotsiaalseteks ohtudeks. Kõneakti teooria omab pikka traditsiooni keelefilosoofias, mille keskne idee seisneb kõnelemise võimes sooritada mitmesuguseid toiminguid.

Julgeolekustamist iseloomustab spetsiifiline retooriline struktuur. Julgeoleku diskursuse käigus teema dramatiseeritakse ja esitatakse kui kõrgeimat prioriteeti. Märjastades seda julgeolekuna, rõhutab agent vajadust erakorraliste meetmete järele. Siinkohal ei ole analüütiku jaoks oluline hinnata ähvardavaid objektiivseid ohte, vaid mõista, kuidas on konstrueeritud ühine arusaam ohust. Julgeolekustamise protsessi nimetatakse keeleteoorias kõneaktiks. Oluline ei ole tähenduse viitamine millelegi reaalsele, vaid kõneakti kui teo tähendusele.³⁶

Kopenhaageni koolkonna julgeoleku analüüsi tehnika rajaneb kõneakti teorial, mille esimesena võttis kasutusele keelefilosoof John Langshaw Austin ning edasi arendas keelefilosoof John Rogers Searle. J. L. Austini järgi on kõneaktid tegevused, mida ütluste lausudes teostatakse. Sisuliselt on kõneakti teooria peamine idee väljendus – teatud sõnad teevad rohkem kui vaid kirjeldavad reaalsust ning neil puudub tõeväärtus. Selle asemel teostavad need lausungid kindlat tegu, olles performatiivsed ning vastandudes tavalistele lausungitele ehk konstatiividele.

J. L. Austini järgi loob iga lausung kolme liiki akte, mille kombinatsioon loob tervikliku kõneakti situatsiooni:

1. Lokutiivne – lausungi väljendamine, millel on tähendus ja viide
2. Illokutiivne – ütlemisega tehtav tegu
3. Perlokutiivne – ütluse mõju, tagajärg, mille eesmärk on vastaval sihtrühmal kutsuda esile tundeid, uskumusi, mõtteid või tegevusi.³⁷

---

³⁶ Buzan, 1997, 14.

³⁷ Balzaq, T. (2005) The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal of International Relations*, 11(2), 174–175.

Eduka kõneakti tingimused langevad kahte kategooriasse: (1) sisemine ehk keelelis-grammatiline – mille eesmärk on järgida akti reegleid ning (2) väline ehk kontekstuaalne ja sotsiaalne – hoida positsiooni, millelt saab akt teoks. Tulemuslik kõneakt on kombinatsioon keelest ja ühiskonnast, nii sisemistest kõne funktsioonidest kui grupist, kes seadustab ja tunnistab kõnet. Kõneakti sisemiste tingimuste kõrval on kõige olulisem järgida julgeoleku vormi, julgeoleku grammatikat ja konstrueerida plaan, mis sisaldab eksistentsiaalset ohtu, pöördumatust ja võimalikku väljapääsu – üldine julgeoleku grammatika ja sinna juurde lisanduvad iseloomulikud eripärad sektorite vahel nagu identiteedi küsimus sotsiaalsektoris, tunnustamine ja suveräänsus poliitika sektoris, jätkusuutlikkus keskkonna sektoris jne. Väline kõneakti aspekt omab kahte tingimust: üks on teadustaja sotsiaalne kapital, julgeolekustav toimija, kes peab omama autoriteetset positsiooni; teine väline tingimus on seotud ohuga. Suure tõenäosusega saab julgeoleku ohte luua siis, kui teatud objektid viitavad ohustatusele nagu tankid, vaenulikud meeleolud või reostunud vesi. Need objektid ei suuda iseseisvalt julgeolekustamist läbi viia, kuid nad on kindlasti kaasaaitavad tingimused.³⁸

Jagades sotsiaalse ja välise kõneakti tingimused toimija autoriteetsuse ja ohuga seondult, on võimalik välja tuua järgnevad kaasaaitavad tingimused: 1) kõneakti sisene nõudlus julgeoleku grammatika järele, 2) sotsiaalsed tingimused julgeolekustava toimija autoriteedi positsiooni suhtes – suhe kõneleja ja publiku vahel ning 3) väidetavate ohtude funktsioonid, mis kas hõlbustavad või takistavad julgeolekustamist.³⁹

Julgeolekustamine on sotsiaalne ja poliitiline akt. Selleks, et kõneakt õnnestuks, on vaja teatud tingimuste täitmist. Siiski keelelised ega teised edukat kõneakti toetavad tingimused ei garanteeri veel automaatselt julgeolekustamist. Protsess käivitub vaid piisava legitiimuse saavutamise korral, mis omakorda sõltub publiku nõusolekust. Seega on nii keelelised kui sotsiaalsed õnnestumistingimused vajalikud, kuid mitte piisavad tingimused edukaks julgeolekustamiseks.

---

³⁸ Buzan, Wæver, Jaap, 1998, 32–33.

³⁹ *Ibid.*, 33.

1.6.1. Julgeolekustamise kõneakti analüüsi osad

Kõneakti meetod eristab julgeoleku analüüsis kolme elementi:

1. Referentobjekt: objekt, mida nähakse eksistentsiaalselt ohustavana, kuid millel on legitiimne õigus ellujäämisele.
2. Julgeolekustavad toimijad: toimijad, kes julgeolekustavad eksistentsiaalselt ohustatud referentobjekte.
3. Funktionaalsed toimijad: toimijad, kes mõjutavad sektori dünaamikat ning julgeoleku valdkonna otsuseid.⁴⁰

Kopenhaageni koolkond lükkab tagasi julgeoleku mõiste objektiivse tähenduse, vaid seostab seda sotsiaalse protsessiga, mida saab kohaldada iga tajutava väärtuse suhtes. Referentobjekt on seega julgeolekustava toimija poolt käsitletud ohustatav väärtus, mis on traditsiooniliselt olnud riik, kuid mille tähendus võib laieneda ükskõik millisele teisele objektile. Põhimõtteliselt võib julgeolekustav tegija proovida konstrueerida kõigest referentobjekti. Ent B. Buzan, O. Wæver ning Jaap de Wilde leiavad, et praktikas on otstarbekam eelistada neid referentobjekte, mis suudavad kaasata suuremat publiku poolehoidu, sest julgeolekumeetmeid saab kasutusele võtta vaid kollektiivsust silmas pidades⁴¹.

Julgeoleku toimija on isik või grupp, kes loob julgeoleku kõneakti. Üldised tegijad on poliitilised juhid, bürokraadid, valitsused, lobistid ja survegrupid. Julgeoleku toimijad ei ole tavaliselt ise referentobjekti rollis, kuna harva on võimalik rääkida julgeolekust enda kaitstuse vajadusele viidates. Enamasti põhineb nende väide riigi, rahvuse, tsivilisatsiooni, mõne suurema grupeeringu või süsteemi julgeoleku kaitstuse vajadusel.⁴² Ent mitte igal kõnelejal ei ole julgeolekuküsimuste konstrueerimine eesõigustatud, vaid sõltub toimija positsioonist ning sotsiaalsest kapitalist. Kuna julgeolek on oma olemuselt intersubjektiivne, ei saa keegi garanteerida teema julgeolekustamiseks kuulajaskonna nõusoleku saamist.⁴³ Nii mõnelgi juhul on

---

⁴⁰ Buzan, Wæver, Jaap, 1998, 35–36.

⁴¹ *Ibid.*, 36.

⁴² *Ibid.*, 40.

⁴³ Vuori, 2011, 11.

Julgeolekustava toimija väljaselgitamine probleemne, kuna kõneakt ei viita alati konkreetsele kõnelejale ning muudab toimija tähistamise teatud mõttes omavoliliseks. Keeruliseks teeb veel asjaolu, et ühte kõnetegu on võimalik seostada erinevate süsteemi tasanditega, nii indiviidi, ametnikkonna kui riigi tasandiga. Kui individid on seotud mõne konkreetse rolliga, on asjakohasem näha kõnelejaid kollektiivina, kuhu nad on määratud autoriteetsete esindajatena. Kollektiiv omab ühiskonna poliitilises elus oluliselt suuremat mõjuvõimu kui seda indiviidi tasandil.⁴⁴

Kolmanda elemendi julgeolekustamise protsessis moodustavad teised asjakohased muutujad, sealhulgas funktsionaalsed toimijad. Nad mõjutavad sektori dünaamikat olemata ise referentobjekt või julgeolekustav toimija ning lihtsustavad seeläbi tingimusi, mille raames kõneakt saab teoks.⁴⁵

Käesoleva uuringus julgeoleku analüüs lähtub Kopenhaageni koolkonna julgeolekustamise teooria järgi, mis tähistab hinnatud referentobjekti püsijäämist ning viib tähelepanu julgeolekust rääkimise poliitikale⁴⁶. Julgeolekustamine on teema presenteerimine kiireloomulise ja eksistentsiaalsena, millega tuleb tippjuhtidel tegeleda teistest teemadest prioriteetsemana. See, milline teema tõstetakse rahvusvahelisele julgeoleku tasandile, tuleneb traditsioonilisest sõjapoliitilisest julgeoleku arusaamast. Selles kontekstis tähistab julgeolek ellujäämist, kui midagi esitatakse eksistentsiaalse ohuna osutatud referentobjektile⁴⁷, milleks antud juhtumianalüüsil on Euroopa Liit. Töö keskendub Somaalia piraatide tegevusega kaasnevate ohtude uurimisele, mis on ajendanud ELi sõjaliste meetmete kasutuselevõtmise. Eesmärk on analüüsida, kuidas on teema tõstetud eripoliitika valdkonda ning õigustatud erakorraliste meetmete kasutamist. Julgeoleku ohtude eriline loomus seadustab heidutavate meetmete kasutamist, võimaldades jõu legitimeerimist, riigi mobiliseerimist või erivolituste saamist eksistentsiaalsete ohtutega toimetulekuks. Traditsiooniliselt kuulutab julgeoleku välja ütlemisega riigiesindaja eriolukorra, kus on lubatud kasutada ükskõik milliseid vahendeid, et takistada ohu edasi arenemist.⁴⁸ Seega on julgeolek kui poliitiline vahend,

---

⁴⁴ Buzan, Wæver, Jaap, 1998, 40–41.

⁴⁵ *Ibid.*, 12.

⁴⁶ Vuori, 2011, lk. 100.

⁴⁷ Buzan, Wæver, Jaap, 1998, 21.

⁴⁸ *Ibid.*, 21.

mis võimendab subjektiivse hirmu loomist ja realisserub tihti ebademokraatlike tegudena.

Julgeolekustavate toimijatena tegutsevad Euroopa Liidu kõrged ametnikud ja poliitikud, kes osalevad ELi otsustusprotsessis ning omavad parajal määral sotsiaalpoliitilist kapitali, presenteerimaks teemat ELi tasandil kiireloomulise ja eksistentsiaalsena. Ohuretoorika sihtgrupiks on Euroopa Liidu liikmesriigid, keda püütakse veenda Somaalia vetes toimuva merepiraatluse probleemi tõsiduses ning taotleda heakskiitu vastumeetmete rakendamisel.

2. Metoodika

Käesoleva töö eesmärgiks oli analüüsida merepiraatluse julgeolekustamist Euroopa Liidu ametlikus diskursuses. Uurimistöös analüüsitakse ametlikke tekste kriitilist diskursuseanalüüsi meetodit kasutades, mis vaatleb keelt diskursuse osana, kujundades meie tõlgendust reaalsusest. Meetod valiti, kuna see tugineb teatud tekstide analüüsile, läbi mille julgeolekustav toimija püüab luua tähendust ja diskursust. See kehtib julgeolekustamise teooria puhul, kuna julgeolekustav toimija otsib võimalust kasutada kõneakte kui retoorilist argumenti, kuulutades eksistentsiaalset ohtu referentobjekti suunas. Edukas julgeolekustamine toimib kõneakti vahendusel, mis määratleb ohustatavad referentobjektid, eksistentsiaalsed ohud ning vajaminevad erakordsed vastumeetmed.

Töös kasutatakse Juha Vuori kõneaktide hindamismudelit, mis toetub Kopenhaageni koolkonna julgeolekustamise teooriale. Kesksel kohal on kõneakt, mis jaguneb J. Vuori käsitluse kohaselt kolmeks: väide, nõue ja hoiatus. Metodoloogiana on Lene Hanseni kontseptsioon diskursusanalüüsist, keskendudes intertekstuaalsuse mudelile, mille puhul uuritakse täidesaatva võimu elluvijate ametlikku diskursust.

2.1. Kriitiline diskursuseanalüüs

Antud magistr töö uurimus põhineb kriitilisel diskursuseanalüüsil. Kopenhaageni koolkonna kõneakti teooria põhineb diskursuseanalüüsil, mille abil uuritakse poliitilises retoorikas kasutatavaid sõnumeid, mille on julgeolekustamise eesmärk ehk milliste keeleliste vahenditega on teemad tõstetud julgeoleku alasse, mis nõuab sotsiaalselt konstrueeritud ohu vastu kaitsemeetmeid. Kriitiline diskursuseanalüüs on distsiplinaarne lähenemine diskursuse uurimisele, mis pöörab tähelepanu keelele kui sotsiaalse praktika vormile ja keskendub sellele, kuidas on poliitiline domineerimine reprodutseeritud kõnes ja tekstis. Kriitiline diskursuseanalüüs lähtub põhimõttest, et keel ja võim on teineteisega tihedalt seotud.

Väidetavalt on kriitiline diskursuseanalüüs alguse saanud kriitilisest lingvistikast, mis kujunes 1970ndate lõpus Suurbritannias Ida-Anglia ülikooli teadlaste Roger Fowler, Robert Hodge, Gunter Kress ja Tony Trew tööde näol. Kriitiliste lingvistide eesmärk oli esitleda, kuidas keelt ja grammatikat on võimalik kasutada kui ideoloogilisi instrumente. Tekstide uurimiseks kategoriseeritakse inimesed, sündmused, kohad ja tegevused. Selliselt saavad analüütikud uurida, milised sündmused ja isikud on esiplaanil, millised tagaplaanil või üldse kõrvale jäetud. Tekstide detailsem analüüs võib tuua välja arusaama diskursuses peituvast ideoloogiast. R. Hodge'i ja G. Kressi väitel on keel sotsiaalne praktika, mille käigus konstrueeritakse ühiskonna struktuure. Keele abil püüavad inimesed edendada kindlat maailmavaadet ning seda teistele mõistetavaks teha, läbi keele luuakse teatud liiki tavasid, ideid, väärtusi ja identiteete. Mida me mõistame oma kultuuri all on lahutamatu seotud keelekasutusega.⁴⁹

Kriitilise diskursuseanalüüsi rajajad Norman Fairclough, Ruth Wodak ja Teun van Dijk on väitunud, et puudub üks kindel analüüsimeetod, vaid see on seotud erinevate kriitiliste lähenemistega. Ühendavaks printsiibiks on arusaam keelest kui sotsiaalsest konstruktsioonist. Kriitiline diskursuseanalüüs ei ole niivõrd huvitatud keelekasutusest, vaid keelelist laadi sotsiaalsetest ja kultuurilistest protsessidest ning struktuuridest.⁵⁰

Kriitilise diskursuseanalüüsi põhilisteks uuritavateks objektideks on näiteks uudiste tekstid, poliitilised kõned, reklaamid, raamatud, mis võivad ilmuda neutraalsel pinnal, kuid olla sealjuures ideoloogilised ning kujundada sündmuste ja isikute representatsioone. Mõiste *kriitiline* tähendab siinjuures keele deneutraliseerimist, tuues välja tekstis sisalduvaid ideid, puudusi ja enesestmõistetavaks peetavaid oletusi. Sarnaselt kriitilisele lingvistikale kaldub ka kriitilise diskursuseanalüüs kõrvale eesmärgist uurida ja kirjeldada üksikasjalikult lingvistilisi objekte, vaid on rohkem huvitatud, milliseid võimalikke ideoloogilisi eesmärke võivad lingvistilised tekstid sisaldada.⁵¹

---

⁴⁹ Machin D., Mayer A. (2012). *How To Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. London: SAGE Publications Ltd, lk 2–3

⁵⁰ *Ibid.*, 4.

⁵¹ *Ibid.*, 4–5.

Kriitilise diskursuseuurijate jaoks nagu N. Fairclough ja R. Wodak omab peamist tähtsust see, kuidas on tekstides rekonstrueeritud võimusuhted. Fairclough põhjendab kriitilise keele uurimise ideed kui protsessi keeleliste elementide analüüsi, et tuua välja inimeste eest peidetud seoseid keele, võimu ja ideoloogia vahel.⁵² Diskursuseanalüüs on mõeldud pakkuma teadlikkust varjatud motivatsioonide kohta ning otsima võimalusi, kuidas tekst võib olla kallutatud kindla ideoloogia suunas. Kriitiline diskursuseanalüüs esitab keelt kui sotsiaalse praktika vahendit ning uurib tekstis esinevaid sotsiaalseid ja poliitilisi domineerimise reproduktioone.

2.3. Juha Vuori kõneaktide liigitus

Uurimaks diskursuse keelekasutust, mille abil levitatakse ideid ja maailmavaadet, kasutatakse uuringus J. Vuori kõneaktide liigitust. Kui loome konkreetset kontekstis tähendust omava lausungi, sooritame illokutiivse kõneakti, mis julgeolekustamise teooriast lähtuvalt jaguneb väiteks, hoiatuseks ja nõudeks. Uurimistöö konteksti on J. Vuori kõneaktide liigitamine sobiv analüütiline vahend, kuna selle abil on võimalik hinnata julgeolekustavaid argumente nende eesmärgi järgi, milliste kõneaktidega piirduvad ohtude teadvustamisega ja milliste abil nõutakse kohest tegutsemist.

Seoses mitmete julgeoleku reaalsuste konstrueerimisega tekib vajadus erinevate illokutiivse jõu kasutusviiside järele. Illokutiivne jõud on ütluse eesmärk lausungiga midagi saavutada. O. Wæverit poolt esitatud julgeolekustamise kõneakti siht on tulevikus sooritavate tegude legitimeerimine, kuid lisaks sellele esineb veel neli julgeolekustamise eesmärki: 1) julgeoleku teema päevakorda tõstmine, 2) heidutamine, 3) mineviku tegevuste legitimeerimine või taasesitledes julgeoleku teemat ja 4) kontrolli saavutamine. Kuigi kõnetead erinevad oma eesmärgi poolest, on nad siiski tihedalt seotud illokutiivsed kõneaktid, mis on sotsiaalsed ja omavad kindlat eesmärki.⁵³

John Searle ja Daniel Vanderveken on väitnud, et kõneaktid on peamised inimeste

---

⁵² Machin D., Mayer A., 2012, 5.

⁵³ Vuori, J. A. (2008). Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders. *European Journal of International Relations*, 14 (1), 76.

kommunikatsiooni vormid ja neid on võimalik jaotada viide rühma sõltuvalt illokutiivsest punktist: 1) assertiivid (avaldused, selgitused, väited), 2) direktiivid (käsud, nõuded, soovid), 3) komissiivid (lubadused, ähvardused, kokkulepped), 4) ekspressiivid (vabandused, tänud, õnnitlused), 5) deklaratiivid (sõja kuulutamine, abielu sõlmimine). Taoline klassifikatsioon ei hõlma kõiki kompleksseid akte, mis kõne käigus toime pannakse, kuid aitab teadvustada peamisi illokutiivseid akte ja nende võimalikku perlokutiivset mõju kuulajale. Tuginedes J. Searle'i kõnetegude jaotusele klassifitseerib J. Vuori julgeolekustamise kompleksse kõneakti kolmeks: 1) väide, 2) hoiatus, 3) nõue.⁵⁴

Väite puhul ähvardab eksistentsiaalne oht referentobjekti säilimist. Julgeolekustamise väite korral võetakse seisukoht millegi üle, mis kujutab eksistentsiaalset ohtu. Väite illokutiivne punkt on assertiivne. Suurem osa illokutiivseid akte õnnestuvad vaid teatud tingimusi täites, milleks on eeltingimused. Väite esitamisel peab kõneleja tõestama oma seisukoha õigsust ning see ei pea olema ilmne, et kõneleja juba teab väite tõesust ega vaja selle meeldetuletamist.⁵⁵ Väite puhul on oluline representeerida olemasolevat olukorda. Tegemist ei ole otseselt tegevusele suunava lausungiga.

Hoiatuse korral oht realiseerub kui midagi ette ei võeta. Hoiatus võib olla nii direktiivne kui olukorda tõdev, väljendudes lausungi avalduse sisus. Toimija hoiatab teatud olukordade eest, mis vajavad aktsiooni. Julgeolekustamisel julgeolekustav toimija hoiatab tegutsemise eesmärgi nimel. Hoiatuse kõneakti eeltingimuseks on ähvardava olukorra või sündmuse ilmnenemise tõenäosus, mis ei ole kuulaja huvides ega kõneleja ja kuulaja poolt tajutav.⁵⁶ Hoiatava kõneakti abil kasutatakse hirmutamisretoorikat võimaliku halveneva olukorra ees. Eesmärk on veenda kuulajat tegutsema tulevikus aset leidva ohtliku olukorra ärahoidmiseks.

Nõue on direktiivne elementaarakt, mille eesmärk on panna kedagi vastavalt tegutsema, tõsta teema päevakorda ja võtta tarvitusele asjakohased meetmed. Kolmas julgeolekustamise kõneakt võib varieeruda, sõltudes kõnejõupunkti saavutusviisist,

---

⁵⁴ Vuori, 2008, 74–75.

⁵⁵ *Ibid.*, 77.

⁵⁶ *Ibid.*, 78.

kõnejõu tugevusastmest ja propositsioonilise sisu tingimustest. Ettevalmistavad tingimused ja kõnejõupunkti saavutusviis sõltuvad sellest, millist direktiivi kasutatakse. Julgeolekustav toimija võib soovitada, nõustada, taotleda või nõuda, et otsustajad võtaksid kasutusele olukorra lahendamiseks tarvilikud meetmed. Kõik direktiivid omavad eeltingimusena tõdemust, et kuulaja on võimeline vastavalt direktiivile tegutsema ning ei tohi olla ilmne, et kuulaja omal soovil suunatult käituks.⁵⁷ Kolmanda direktiivse kõneakti eesmärk on kohustada kuulajat tegutsema kõneleja soovitud viisil.

Nende julgeolekustamise kõnetegude liitmisel, mis on välja toodud tabelis 1, seotakse nad ühtseks raamistikuks, kus julgeolekustava toimija eesmärk on teadvustada hinnatud referntojecti ähvardavast ohust ja kohustub ohu tõrjumiseks kasutusele võtma erakordseid abisõidusid.⁵⁸ Illokutiivsete kõneaktide kasutus põhineb eeldusel, et kõne on võimeline sooritama tegusid. Iga sooritus lähtub kavatsusest, mida edastaja püüab saavutada, ning sisaldab lausungit ja kommunikatiivset käitumist, mis täidab teatud kõneakti teostamise tingimusi.

Tabel 1. Julgeolekustamise kõneaktid

Kõneakt		Väide	Hoiatus	Nõue
Reeglid	Lausungi sisu	Igasugune väide (V).	Tuleviku sündmus, olukord (H).	Tuleviku tegu (N) Ku poolt.
	Ettevalmistus	1) Kõneleja (Kõ) omab tõendit V kohta.	1) Ku-l on põhjust uskuda, et juhtub H ja see ei ole Ku huvides.	1) Ku on võimeline sooritama N ja Kõ usub seda.
		2) Kõ ja kuuljale (Ku) ei ole selge, et Ku teab V kohta.	2) See ei ole Kõ ja Ku jaoks ilmne, et H toimub igal juhul.	2) Kõ ja Ku jaoks ei ole selge, et Ku sooritab N tavaolukorras omal soovil.
	Oluline	V peegeldab tegelikku olukorda.	H ei ole Ku huvides.	Katse panna Ku sooritama tegu N.

Allikas: Vuori, 2008, 77-81.

⁵⁷ Vuori, 2008, 78.

⁵⁸ Vuori, 2011, 164.

2.4. Lene Hanseni intertekstuaalne analüüsimudel

Magistritöö empiirilise osa analüüsil kasutatakse Lene Hanseni poolt väljatöötatud tekstianalüüsimeetodit. L. Hansen kasutab intertekstuaalse mudeli kontseptsiooni, et demonstreerida tekstide omavahelist sidusust ning selgitada diskursuseks moodustunud tekstide võrgustiku tähenduse teket. L. Hanseni intertekstuaalse mudeli põhilisteks uuritavateks objektideks on ametlikud välispoliitilised materjalid, kus kajastuvad identiteedi representatsioonid, läbi mille toimub enda mina-käsitluse vastandumine ähvardavale ja võõrale teise-teadvustamisele. Uurimus toetub Euroopa Liidu välispoliitilisele diskursusele.

Identiteedi ja välispoliitika vaheline interaktsioon on poststrukturealistliku uurimise tegevuskava peamisi fookuseid: välispoliitika rajaneb identiteedi representatsioonidel ning identiteete luuakse läbi välispoliitika formuleeringu.⁵⁹ Välispoliitika kontseptsioon diskursiivse praktikana eeldab, et poliitika ja identiteet on ontoloogiliselt seotud, sest vaid läbi välispoliitika diskursiivse jõustumise toimub identiteedi loome, mis samaaegselt seadustab poliitilisi ettepanekuid. Identiteetid väljenduvad seega poliitika kehtestamise vajadusena ning reproduktsioonina läbi poliitiliste diskursuste: nad on üheaegselt diskursiivne alus kui ka tulemus.⁶⁰

Iga tekst konstrueerib oma identiteedi, luues mitmeid erinevusi ja sarnasusi, mida on võimalik võrrelda ruumiliselt, ajaliselt ja eetiliselt välispoliitika kontekstis. Ometi asetseb iga individuaalse teksti jälgendamatus jagatud tekstuaalses ruumis; kõik tekstid viitavad otseselt või kaudselt varasematele töödele, muutudes seeläbi tähenduse vahendajateks. Teksti tähendus ei ole seega kunagi täielikult teksti enda poolt antud, vaid alati teiste lugemiste ja interpretatsioonide tulemus. Teksti intertekstuaalne omadus on Julia Kristeva sõnul nii teoreetiliselt kui metodoloogiliselt oluline välispoliitika diskursuseanalüüsi jaoks. Tekstid asetsevad teiste tekstide sees ja taustal, luues seeläbi identiteete ja poliitikat, revideerides minevikku ning muutes lugemise legitiimseks. Ametlikud välispoliitilised tekstid ei ole vaid eraldi üksustena seisvad kirjutised

---

⁵⁹ Hansen, L. (2006). *Security as Practice. Discourse Analysis and the Bosnian War*. Abingdon: Routledge, 1.

⁶⁰ *Ibid.*, 19.

laiemast sotsiaalsest diskursusest, vaid kui osa suuremast tekstuaalsest võrgustikust.⁶¹

Välispoliitika analüüs toetub tavaliselt poliitilistele tekstidele, mis sätestavad ametlikke materjale, parlamentaarset või bürokraatlikku teket ja elluviimist, kuid intertekstuaalne lähenemine soovib lisaks kaasata laiemat tekstide korpust. Ametlikud diskursused peaks asetsema suuremas intertekstuaalses võrgus, mis jälgib viiteid teistele tekstidele, tuues sisse allikaid, mis on konstrueeritud kui toetavad mõjutused.⁶² Poststrukturealistlikku diskursuseanalüüs peab algetekstide kõrval oluliseks ka teisesid allikaid, mis annavad lisateavet uurimisteema ja representatsioonide kujunemise kohta ning võivad koguni korduvalt viidatuna muutuda ise esmasteks allikateks.⁶³

L. Hansen on välja töötanud kolm analüüsimudelit, kuidas tekste ja žanreid saab süstemaatiliselt organiseerida seoses ametliku välispoliitilise diskursusega. Need mudelid osutavad erinevatele uurimisprojektidele ja rõhutavad erinevaid viise, kuidas ametlikke ja mitte-ametlikke materjale on võimalik teoretiseerida, selekteerida ja analüüsida.⁶⁴ Käesolevas töös kasutatakse ametlikule välispoliitilisele diskursusele orienteeritud mudelit. Mudel põhineb otseselt ametliku välispoliitika diskursusel, keskendudes võimueliidile, kellel on ametlik õigus välispoliitiliste sanktsioonide taotlemiseks ning neile, kellel on keskne roll nende poliitikate elluviimisel nagu näiteks kõrged kaitsevaelased, riigiametnikud ja rahvusvaheliste organisatsioonide juhid. Eesmärk on uurida identiteedi konstrueerimist ametlikus diskursuses, analüüsida, millisel viisil intertekstuaalsed sidemed stabiliseerivad diskursust ja kuidas ametlik diskursus suhestub kriitikaga.⁶⁵

Kolm täpsemat metodoloogilist suunist võib esitada järgnevalt:

1. ametlikud poliitilised tekstid võivad olla loodud ühe autori poolt nagu kõned, artiklid, raamatud või olla produtseeritud dialoogi vormis poliitiliste oponentide ja ajakirjanike vahel;
2. intertekstuaalsed viited võivad toetada kavandatavat poliitikat, olla vastukaja

---

⁶¹ Hansen, 2006, 49.

⁶² *Ibid.*, 53.

⁶³ *Ibid.*, 74.

⁶⁴ *Ibid.*, 50.

⁶⁵ *Ibid.*, 53–54.

kriitilistele sündmustele või vaidlustada ametlikku poliitikat;

3. intertekstuaalseid sidemeid võib identifitseerida selliselt nagu nad oleksid täpselt sõnastatud poliitiliste liidrite poolt või läbi teisest allikate.⁶⁶

Selleks, et luua lõplik uurimuse raamistik on vaja intertekstuaalne mudel siduda kolme täiendava analüüsi dimensiooniga:

1. määratleda analüüsi keskendumine ühele või mitmele mina-kontseptsioonile;
2. ajaline piiritlemine ühe juhtumi uuringuga või vaadelda pikemat perioodilist kulgu;
3. keskenduda ühe välispoliitilise sündmusele või võrrelda välispoliitilist diskursust mitmete sündmuste vältel.

Intertekstuaalne mudel koos täiendavate mõõtmega loovad diskursuseanalüüsi struktuuralse baasi.⁶⁷

Tekstikorpuse koostamisel ametliku välispoliitika diskursuse analüüsitudel lähtuvalt silmas pidada täiendavaid kriteeriume:

1. tekstid sisaldavad selget identiteedi ja poliitika väljendust;
2. tekstid on laialdaselt loetud ja viidatud;
3. tekstid omavad ametlikku volitust määratlemaks poliitilist seisukohta.⁶⁸

Välispoliitika arutelud on moodustatud individuaalsetest tekstide, mis koonduvad ümber kindla teema, ümber identiteedi ja poliitika.⁶⁹ Analüüsi eesmärk ei ole mõõta ideede ja materjalide suhtelist tähtsust, vaid mõista nende tähenduse tekkimist läbi identiteete kujundava diskursuse⁷⁰ Toetudes poststrukturealistlikule diskursuseanalüüsi teooriale ja kriitilisele lingvistikale, keskendub analüüs sotsiaalsetele suhetele, identiteedile, võimu konstruktsioonile kirjalikus ja suulisel tekstis.

---

⁶⁶ Hansen, 2006, 54.

⁶⁷ *Ibid.*, 66.

⁶⁸ *Ibid.*, 76.

⁶⁹ *Ibid.*, 40.

⁷⁰ *Ibid.*, 20.

2.5. Uurimistöös kasutatav analüüsimudel

Käesolevas uuringus kasutatakse kriitilist diskursuseanalüüsi peamise analüütilise meetodina kombineerituna Lene Hanseni intertekstuaalse mudeli ja Juha Vuori julgeolekustamise komplekse kõneakti käsitlusega. Diskursuseanalüüsi meetod huvitub, kuidas teemasid defineeritakse ja käsitletakse probleemina. Kasutades Lene Hanseni intertekstuaalset mudelit on põhilisteks analüüsitavateks objektideks ametlikud välispoliitilised materjalid, mis võimaldavad uurida identiteedi representatsioone, mille abil toimub Euroopa Liidu mina-käsitluse vastandumine ähvardavale ja võõrale teise-teadvustamisele.

Kuna poststrukturealistlik diskursuse ontoloogia on sügavalt põimunud keelekasutusega, mille abil levitatakse ideid ja maailmavaadet, siis lähtub diskursuseuuring Kopenhaageni kõneakti teooriast. Vastavalt Kopenahaageni koolkonna julgeolekustamise teooriale uurib analüüs, milliseid võimalikke julgeoleksutavaid eesmärke võivad lingvistilised tekstid endas sisaldada. Julgeolekustamise kõneakti teooria kohaselt on illokutiivse kõneteo tahtlus seadustada erandlikud meetmed, et võidelda referentobjekti ähvardava ohuga. Julgeolekustav kõneakt on oma olemuselt kompleksne ning koosneb kolmest elementaaraktist, milleks on J. Vuori käsitluse järgi väide, nõue ja hoiatus. Need kolm põhilist kõnetegu aitavad välja selgitada suhtluseemärki, mida konkreetne julgeolekustaja taotleb.

Seepärast toetub töös kasutatav analüüsimudel J. Vuori julgeolekustamise kõneaktide hindamismudelile, mis kajastub iga alapeatüki lõpus, eelnevat diskursust kokkuvõttes ning sisaldab järgmisi muutujaid:

- 1) teema – väljendab julgeolekustamise kõneakti sisulist teavet, peamõtet;
- 2) julgeolekustaja – julgeolekustav toimija, kes antud teemat julgeolekustab;
- 3) sektor – määratletud ala, kus asub ohustatud objekt;
- 4) oht – tegur, mis mõjub referentobjekti ellujäämisele ebasoodsalt;
- 5) referentobjekt – objekt, mille eksistentsiaalne ellujäämine on ohustatud;
- 6) kõneakt – liigendub J. Vuori kõneakti jaotuse järgi väide, hoiatus, nõue;
- 7) aasta – daatum, millal antud julgeolekustamise kõneakt on sooritatud.

Analüüsitud eesmärk on uurida julgeolekustavaid kõneakte, mis määratlevad peamised julgeolekuohud ning milliste kõneaktide abil on proovitud saavutada legitimsioon, et võtta tarvitusele vastumeetmed. Kogutud tekstide põhjal võime järeldada, kas ja kuidas on omavahel seotud kindla julgeolekustamise temaatika alla koondunud kõneaktid ning referentobjekti kaitsmiseks vajaminevad äärmuslikud meetmed.

2.6. Andmete valik

Tekstide valikul on olnud oluline suunatus auditooriumile, seega põhineb uurimus avalikel allikatel. Valimi koostamisel teostati otsing erinevates Euroopa Liidu institutsioonide dokumentide avalikes andmebaasides: pressiteadete andmebaasist RAPID, Euroopa Liidu Nõukogu dokumendiregister, Euroopa Ülemkogu dokumendiregister ning Euroopa Parlamendi dokumendiregister perioodil 2009–2012.

Otsisõnadena kasutati “Somali piracy”, et otsingu piirkond oleks kitsam ja konkreetsem. Oluline siinjuures ka asjaolu, et soov uurida just Somaalia rannikuvetes toimuvat kuritegevust. Pressiteadete andmebaas andis fraasiotsingule „Somalia piracy“ vasteteks 89 dokumenti, Euroopa Liidu Nõukogu lehelt 18 teksti. Järgnevalt tuli otsisõnu „Somalia piracy“ tulemuste leidmiseks kärpida ühesõnaliseks „Somalia“, et leida Euroopa Parlamendi täiskogu istungil vastu võetud tekstide seas vasteteks 22 kirjet ning 5 avaldatud kõne Euroopa Ülemkogu peamiste sõnavõttude registrist.

Uurimustöös on kasutatud teema julgeolekustamise presenteerimiseks 14 teksti lõiku Euroopa Parlamendi liikmete, Euroopa Komisjoni volinike ning Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja kõnedest ja sõnavõttudest. Analüüsitava materjali valimi koostamise aluseks on eeldus, et teksid põhinevad Euroopa liidu merepiraatluse vastase võitluse alusdokumentidel, mis hõlmavad ELi terviklikku lähenemisviisi probleemi lahendamisel. Ametlikud alusdokumendid on ELi Nõukogu ühisotsus nr 2008/851/ÜVJP, Aafrika Sarve käsitlev strateegiline raamistik, Euroopa Komisjoni stabiliseerimisvahendi programmi 2009–2011, Euroopa Julgeolekustrateegia aruanne, Djibouti toimejuhend, Ida- ja Lõuna-Aafrika ning India ookeani piirkonna strateegia ja tegevuskava.

3. Somaalia merepiraatluse julgeolekutsamine Euroopa Liidu ametlikus diskursuses

Uurimistöö analüüsiosas keskendutakse merepiraatluse diskursuse konstrueerimisele. Kasutades Euroopa Liidu kõrgete ametnike ja poliitikute ametlikke kõnesid ja arvamusi Euroopa Parlamendis, Euroopa Komisjonis, rahvusvahelistel konverentsidel ja seminaridel, mis on mõeldud laiemal auditooriumi kaasamisele, et selgitada Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö olulisust võitlusel rahvusvahelise kuritegevusega. Analüüsi eesmärk oli uurida merepiraatluse julgeolekustamise peamisi teemasid, selle põhjuseid ning nõutud vastumeetmeid, et selgitada välja, milline on peamine merepiraatluse poolt ohusatud referentobjekt, mis vajab ELi poolset sõjalist sekkumist. Peatüki alguses antakse ülevaade Somaalia olukorrast, mis on tinginud piraatluse tekke ning millised on Euroopa Liidu välispoliitilised meetmed võitlusel merepiraatlusega.

3.1. Somaalia piraatlus

Somaalia on maailma üks vaesemaid riike, mis asub Ida-Aafrikas Somaali poolsaarel. Maailma Panga hinnangul elas 2002. aastal 43.2% sealsest rahvastikust absoluutses vaesuses. Peale Siad Barre režiimi kokkuvarisemist on riik kannatanud aastakümneid keskvalitsuse puudumise pärast vägivalda ja ebastabiilsuse all. Killustunud riiki valitsevad klannide süsteemid ja tegutsevad suured piraatluse võrgustikud.⁷¹

Somaalia on tuntud kui kaasaegse riigi kokkuvarisemise näide: pärast kahe kümnendi pikkust Siad Barre diktatuuri kokkuvarisemist on riik olnud alates 1991. aastast ilma ühendava valitsuseta ning riigi territoorium on lõhestatud vägivaldsete konfliktide poolt. Piraatlust ja teisi organiseeritud kuriteo vorme võib vaadelda riigi ebastabiilse olukorra sümptomitena. Somaalia peamine väljakutse on kokkuleppe puudumine, kuidas kujundada riigi poliitilisi süsteeme selliselt, et see oleks üles ehitatud Somaalia ühiskonna eeldustel ja ambitsioonidel.⁷²

---

⁷¹ Ng, A. S. F. (2011). A maritime security framework for fighting, ISSN 1832-570X Working Paper, No. ITLS-WP-11-21, 3.

⁷² Ehrhart, H. G., Petretto K. (2012). *The EU and Somalia: Counter-Piracy and the Question of a Comprehensive Approach*. Hamburg: IFSH, 6.

Somaalia sisemiselt tekitab ohtlikku olukorda territoriaalne eraldatus. Lõuna- ja Kesk-Somaalia vaevlevad humanitaarkriisis ning kannatavad omavahel võimu eesmärgi nimel konkureerivate gruppide vägivaldsete konfliktide all, mille üheks osapooleks on rahvusvaheliselt toetatud Somaalia föderaalne üleminekuvalitsus ning teiseks osapooleks on sõjakas islami rühmitus Al Shabaab. Loodes asuv Somaalimaa Vabariik kuulutas välja oma iseseisvuse juba 1991. aastal, kuid vastandub Somaalia föderaalsele üleminekuvalitsusele ja Aafrika Liidule, mis mõlemad järgivad riigi ühtsuse põhimõtet. Hoolimata sellest, et rahvusvaheline üldsus ei ole tunnustanud Somaalimaad iseseisva riigina on ta olnud üsna edukas elujõulise juhtimisstruktuuri kehtestamisel, mis põhineb osaliselt traditsioonilisel juhtimisel kui ka läänelikul valitsemikorral. Kuigi Somaalimaa majandus on muutunud stabiilsemaks, põhinedes investeringutel infrastruktuuri ja naftatööstusesse, kujutavad juhuslikud vägivaldsed kokkupõrked relvastatud rühmitustega väljakutset kohalikele elanikele. Lisaks osaleb Somaalimaa vägivaldsetes konfliktides idanaabri Puntlandiga piiriäärsete regioonide pärast. Puntland on tuntud piraatluse epitsenter ning lisaks tekitavad piirkonnas pingeid kuritegelikud jõugud, inimröövid, klannide kokkupõrked ning kasvavad Al Shabaabi rünnakud.⁷³

Riiklikul tasandil poliitilisele kriisile lahenduse otsimine on viimastel aastatel takerdunud ning on toimumas detsentraliseerimine: osad piirkonnad on hõivatud relvastatud rühmituste poolt ning mitmed regioonid on loonud omavalitsuslikke struktuure, kuulutades välja pool-autonoomia. Samal ajal ei ole Somaalia pikaajaline kriis siseriiklik probleem, vaid põhjustab probleeme ka naaberriikidele. Pidev ja massiline põgenike hulk piiriäärsetesse Etioopia, Kenya ja Djibouti regioonidesse ning Al Shabaabi korduvad ähvardused naaberriikidele üleminekuvalitsuse toetamise ja AMISOMi väeüksuste eest.⁷⁴

Süvenenud regionaalne ebastabiilsus ohustab rahvusvahelist rahu ja julgeolekut ning on pälvinud rahvusvahelise üldsuse tähelepanu. Somaalia elanike keeruline olukord on olnud katalüsaatoriks esimese ÜRO rahuvalvemissiooni jõulisele mandaadile⁷⁵, et lahendada kodusõja tulemusel tekkinud humanitaarkriis. ÜRO sekkumine tõi kaasa

---

⁷³ Ehrhart, H. G., Petretto K., 2012, 6.

⁷⁴ *Ibid.*, 7.

⁷⁵ *Ibid.*, 8.

võimuvõitluse ja riigi killustumise. Kuni Ajutise Rahvusliku Valitsuse loomiseni 2000. aastal puudus Somaalia *de iure* valitsus, mis oleks taganud riigi välissuhtluse⁷⁶. Nii Ajutine Rahvuslik Valitsus kui Ajutine Föderaalvalitsus ei ole suutnud tagada lojaalsust võimustruktuuridele.⁷⁷ 11. septembri 2001 terrorirünnakud suunasid taas rahvusvahelise üldsuse tähelepanu kokkuvarisenud riikidele, kus eelduste kohaselt pidi olema terrorirühmituste varjupaik. Somaalia alasid kontrolliv islamirühmituse Al-Shabaab ametlik teadaanne 2010. aastal liituda Al Qaeda on viinud riigi rahvusvahelise terrorismivastase tegevuse keskpunkti. Kõnealuse piirkonna ebastabiilsus on suurenevaks probleemiks mitte üksnes elanikkonna, vaid kogu maailma turvalisusele.⁷⁸

Viimastel aastatel on veel üks Somaalia grupeering pälvinud rahvusvahelise tähelepanu. Alates 2005. aastast Somaalia idarannikul tegutsevad piraadid on sooritanud vägivaldseid rünnakuid mereliiklusele Adeni lahes, India ookeanis ja Punase mere piirkonnas. Sealne piirkond on üks olulisemaid rahvusvahelisi merekaubanduse alasid. Kuigi enamik rünnakuid toimus algselt Puntlandi rannikul, on piraatlus nihkunud edasi lõuna poole ja on konsentreeritud Galmudugi piirkonda. Somaalia piraadid on loonud unikaalse ärimudeli, kaaperdatakse sõidu ajal laevu eesmärgil omandada lunaraha,⁷⁹ kujutades tõsist ohtu riikide julgeolekule ja kaubandusele.

3.2. Euroopa Liidu tegevus Somaalia piraatluse võitlemisel

Piraatlus Lääne-India ookeanis on olnud oht piirkonna arengule, julgeolekule ning rahvusvahelisele laevandusele alates 2000ndate keskpaigast.⁸⁰ Kokku on maailmas registreeritud 2000. aastast kuni 2006. aasta lõpuni ligikaudu 2463 piraatlusakti ja relvastatud mereröövi. Aasta keskmine rünnakute arv on 352, mis on märkimisväärselt kasvanud võrreldes 1994.-1999. aasta perioodiga, mil aasta keskmine oli 209 rünnakut.⁸¹

---

⁷⁶ Mae, T. (2008). Somaalia ja Somaalimaa status quo püsimine. Kasekamp A., Toomla R. Tüür K. (toim), *Maailmast 2008* (79–114). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 105.

⁷⁷ *Ibid.*, 87.

⁷⁸ Ehrhart, H. G., Petretto K., 2012, 8.

⁷⁹ *Ibid.*, 8.

⁸⁰ European Union External Action. (kuupäev puudub). *The EU fight against piracy in the Horn of Africa*. Loetud aadressil <http://www.eeas.europa.eu/piracy/> (17.02.2014)

⁸¹ Chalk, P. (2008). *The Maritime Dimension of International Security: terrorism, piracy and challenges for the United States*. California: RAND Corporation, 11.

Piraatlus on keeruline organiseeritud kuritegevuse vorm, mille lahendamiseks on ühendatud poliitilised ja diplomaatilised jõupingutused sõjaliste ja õiguslike meetmetega, arenguabi ja tugeva rahvusvahelise koordineerimisega.⁸² Hoolimata asjaolust, et enamik neist ohtudest on mõjutanud rahvusvahelist kogukonda juba mitmeid aastaid, on EL reaktsioon piraatlusevastasele võitlusele intensiivistunud alates 2008ndast aastast.

Pärast rünnakute arvu kasvu 2007. ja 2008. aastal algatati ELi Nõukogu ühisotsuse nr 2008/851/ÜVJP alusel ELi esimene sõjaline mereoperatsioon EU NAVFOR ATALANTA, mis põhineb Julgeolekunõukogu resolutsioonidel nr 1814 (2008), 1816 (2008), 1838 (2008), 1846 (2008), 1851 (2008).⁸³ Operatsiooni eesmärgiks on kaitsta Somaalias ümberasustatud isikutele toiduabi kättetoimetavaid Maailma Toitlusprogrammi laevu ning Aafrika Liidu Somaalia missiooni (AMISOM) laevu; tõkestada, ennetada ja ohjata Somaalia ranniku lähedal aset leidvaid piraatlusjuhtumeid ja relvastatud röövimisi; kaitsta ohustatud laevu Somaalia ranniku lähedal. Lisaks aitab EU NAVFOR operatsioon kaasa püügitegevuse jälgimisele Somaalia ranniku lähedal.⁸⁴

EU NAVFOR missioon Atalanta operatsiooniala on Punase mere lõunaosa, Adeni laht ja India ookean, sealhulgas ka Seišellid. Atalanta operatsiooni panustavad ELi liikmesriigid, lisaks osalevad Norra, Horvaatia, Montenegro ja Ukraina⁸⁵. Kulude rahastamiseks kasutatakse sõjaliste operatsioonide rahastamise mehhanismi Ateena. Operatsiooni eelarve oli 2010. aastal 8,4 miljonit eurot, 2011. aastal 8,05 miljonit eurot ja 2012. aastal 8,3 miljonit eurot. Eelarve on jaotatud liikmesriikide vahel, kattes staapide tegevust, meditsiiniteenuseid ja transporti.⁸⁶ Mereteede julgeoleku teema on sisse viidud ka Euroopa Komisjoni stabiliseerimisvahendi programmi 2009-2011, mis

---

⁸² European Union External Action. (kuupäev puudub). *The EU fight against piracy in the Horn of Africa*. Loetud aadressil <http://www.eeas.europa.eu/piracy/> (17.02.2014)

⁸³ Riigikogu otsuse „Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni Atalanta koosseisus” 315 OE eelnõu seletuskiri, 1.

⁸⁴ Eunavfor. (kuupäev puudub). *Mission*. Loetud aadressil <http://eunavfor.eu/mission/> (15.03.2014)

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ *Ibid.*

on põhiline rahastamisvahend kolmandate riikide toetamiseks terrorivastase võitlusega.⁸⁷

Riikidelt oodatakse panustamist laevade, luurelennukite ja laevakaitsemeeskonnaga. Operatsioonis osalejad võivad kinni pidada, arreteerida ja üle anda isikuid, keda kahtlustatakse piraadirünnakute või relvastatud röövide toimepanemises. Tihe koostöö Maailma Toibuabiprogrammi ja AMISOMiga tagab igale Somaaliasse humanitaarabi transportivale laevale vajaliku eskordi. Sõjalaevad sooritavad patrullreide rahvusvahelises transiidikoridoris läbi Adeni lahe ja India ookeani.⁸⁸

Koostöös partneritega on operatsioon olnud edukas takistamaks kaaperdamiskatseid. Piraatide edukad rünnakud on vähenenud. 2010. aastal kaaperdasid piraadid 47 laeva. 2011. aastaks oli rünnakute arv vähenenud 25le ning 2012. detsembris registreeris EU NAVFOR 4 kinnivõetud laeva. Alates 2011. aastast on pantvangide arv 680 vähenenud 2012. aasta detsembriks 114 meremeheni. 23. märtsil 2012 pikendati nõukogu otsusega operatsiooni mandaati 2014. aastani ning laiendati operatsiooni tegevuspiirkonda, hõlmates Somaalia rannikuala ning territoriaal- ja siseveed.⁸⁹ Meremissiooni tunnustatakse ka 2008. aastal välja antud Euroopa Julgeolekustrateegia aruandes, kus piraatlust on nimetatud oraniseeritud kuritegevuse uueks mõõtmeks.⁹⁰

ELi julgeoleku- ja kaitsepoliitika paremaks suunamiseks Somaalias võeti EL nõukogu poolt 14. novembril 2011 vastu "Aafrika Sarve käsitlev strateegiline raamistik". Dokumentis sätestatakse, kuidas EL jätkab strateegilist lähenemist, tehes koostööd piirkonnaga, eeskätt Aafrika Liidu ja peamiste rahvusvaheliste partneritega. Euroopa Liidu piirkondliku tegevuse legitiimsust aitavad tagada Djibouti toimejuhend, mis allkirjastatud Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni poolt, ning Aafrika ja Euroopa Liidu strateegiline partnerlus ja 2007-2013 tegevuskava. EL aitab kaasa rahvusvahelistele

---

⁸⁷ European Union Common Security and Defence Policy. (2012). *European Union EU naval operation against piracy (EUNAVFOR Somalia – Operation ATALANTA)*. EU Council Secretariat, 3.

⁸⁸ Eunavfor. (kuupäev puudub). *Mission*. Loetud aadressil <http://eunavfor.eu/mission/> (15.03.2014)

⁸⁹ *Ibid.*

⁹⁰ Euroopa Liidu Nõukogu. (2009). Euroopa julgeolekustrateegia: turvaline Euroopa paremas maailmas. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 32.

jõupingutustele, läheneb probleemile terviklikult, tõrjudes probleemi sümptomeid ja algpõhjuseid.⁹¹

3.3 Euroopa Liidu ametlikud kõned

Järgmises alaosas analüüsitakse erinevate EL otsustusprotsessidega seotud ametnike ja poliitikute kõnesid teemal Somaalia piraatlus. Peatükis esitatakse ja dokumenteeritakse mõningaid olulisi illokutiivseid kõneakte, mis annavad edasi kõneleja kavatsusi. Töös uuritakse keele rolli kommunikatsioonis ja kõnejõu tõlgendamist läbi valitud poliitiliste kõnede, mis omavad diskursiivsete osistena konkreetseid eesmärke, tuues esile julgeolekustamise protsessi, tuvastades referentobjektid, julgeolekustajad ning eksistentsiaalsed ohud. Analüüsi eesmärk on uurida, kuidas on kasutatud keelt vahendina portreteerimisel vaenlast, mis on kutsunud esile Euroopa-poolse rünnaku. Uuring põhineb Kopenhaageni julgeolekustamise teorial ja Juha Vuori kõneakti liigitusel. Kõneaktid on esitatud parema ülevaate saamiseks süsteemselt: ajalises järjekorras ning valdkondade põhiselt, vastavalt sellele, millisel ajahetkel ja millises sektoris on julgeolekustamine toimunud.

3.3.1. Mereohutuse ja humanitaarabi julgeolekustamine

EL rakendab Somaalias terviklikku lähenemisviisi, mis põhineb diplomaatial, julgeoleku toetamisel, arengu- ja humanitaarabil. Läbi erinevate vahendite, mis kujutavad endast kõikehõlmavat lähenemisviisi, on EL suurim abiandja Somaalias ning ajavahemikus 2008–2012 eraldati riigile 243 miljoni euro eest humanitaarabi.⁹² Pärast piraatide rünnakuid Maailma Toiduprogrammi humanitaarsaadetisi vedavatele laevadele on hakatud teemat julgeolekustama. Lisaks on piraatide tegevus tekitanud meremeeste seas suuri inimkulusid. 2011. aasta jooksul mõrvasid piraadid üle seitsme meremehe ja vigastasid 39 meremeest ning 2012. aastal oli mõrvati kuus meremeest ja

---

⁹¹ EEAS. (kuupäev puudub). *The EU fight against piracy in the Horn of Africa*. Loetud aadressil <http://www.eeas.europa.eu/piracy/> (16.02.2014)

⁹² Euroopa Liidu Nõukogu. (2013). *Nõukogu valmistub Somaalia konverentsiks*. Loetud aadressil <http://ue.eu.int/homepage/showfocus?focusName=the-council-prepares-for-somalia-conference&lang=et> (16.02.2014)

448 hoiti pantvangis.⁹³ Merega seotud ohud on määrava tähtsusega Euroopa majandustegevuse ja kollektiivse julgeoleku jaoks, seetõttu on mereohutuse tagamise vajadusest võtnud sõna mitmed Euroopa kõrged ametnikud ja poliitikud.

2009. aastal toimus Euroopa Parlamendis arutelu, mille eesmärgiks oli vastu võtta resolutsioon olukorra kohta Somaali poolsaarel, kus palutakse nõukogul ja komisjonil jätkata piirkondlikku poliitilist koostööd Somaali poolsaare rahu, julgeoleku ja arengu piirkondliku poliitilise partnerluse raames⁹⁴. Arutelul võttis sõna Tšehhi Vabariigi Euroopa asjade asepeaminister Alexandr Vondra:

“Piraatlust esines algselt väikesel osal Somaalia rannikust. Piraatide ettekääne oli nõuda ühelt laevalt Somaalia vetes kalastusmaksu. Nagu te kindlasti teate, on see tegevus oluliselt laienenud ja ohustab nüüd humanitaarabi Somaaliasse toimetamist ning mereohutust Adeni lahes ja kaugemalgi, hõlmates Kenya ning Tansaania rannikuvetes sõitvaid laevu.”⁹⁵

Tegemist on väitelise julgeolekustava kõneaktiga, mille käigus teavitatakse Euroopa Parlamendi liikmeid piraatluse tegevuse laienemisest, mis ohustab humanitaarabi Somaaliasse toimetamist ning Adeni lahes ja kaugemates rannikuvetes sõitvate laevade turvalisust. Julgeolekustatud on humanitaarabi andmist kui ka mereohutust. Kuulajaskonnaks on Euroopa liikmesriikide kodanikke esindavad parlamendiliikmed. Kõne eesmärk on tekitada Parlamendis diskussioon ja leida lahendusi antud probleemile.

2009. aastal toimus ka arutelu resolutsiooni Somaalia rannikuvetes toimuva piraatluse poliitilise lahenduse kohta, kus tehti nõukogule ettepanek pikendada operatsiooni veel

---

⁹³ ELT C 76/15, 14.3.2013, lk 17.

⁹⁴ Euroopa Parlament. (2009). *Olukord Somaali poolsaarel*. Vastuvõetud tekstid. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0026&language=ET&ring=B6-2009-0033> (20.02.2014)

⁹⁵ Euroopa Parlament. (2009). *Olukord Somaali poolsaarel*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20090114&secondRef=ITEM-012&language=ET&ring=B6-2009-0033> (20.02.2014)

üheks aastaks pärast praeguse mandaadi lõppemist 12. detsembril 2009⁹⁶. Arvamust avaldas Euroopa Rahvapartei liige Georgios Papanikolaou:

“Piraatlus ei mõjuta vaid mereveo kulusid ja usaldusväärust, vaid see takistab ka – ja see on kõige olulisem – rahvusvahelise humanitaarabi andmist Somaaliale, süvendades sellega tõsist toidupuudust riigis. Sellegipoolest pean ütlema, et pika kaubandusliku meresõidu traditsiooniga riike, näiteks Kreekat ja teisi Vahemere maid, mõjutab see eriti. Saan aru, et ELi piraatlusevastane missioon merekoridori kaitsmiseks Somaali poolsaare juures on tähtis samm. Ent me peame mõistma, et asjad, mida me oleme pidanud fantaasia- ja filmimaailma kuuluvaks – lugesin lapsena nende kohta juturaamatutest –, koputavad praegu meie uksele, need on ilmne oht, reaalsus. Seepärast peame tegutsema kooskõlastatult, veenma nõukogu ja komisjoni tegema rohkem poliitilisi algatusi.”⁹⁷

Sõnavõttus selgub, et piraatlus takistab peale sujuva mereveo kulgemise olulist humanitaarabi andmist ja seega on oluline teema julgeolekustada. Kutsutakse üles kooskõlastatult tegutsema ja läbi viima rohkem poliitilisi algatusi piraatlusevastaseks võitluseks. Vastasel juhul süveneb põua, konfliktide ja vaesuse tagajärjel Somaalias toidupuudus. Julgeolekustaja esineb Euroopa Parlamendis ning püüab veenda parlamendiliikmeid läbi hirmutamise diskursuse lisaks meremissiooni tegevusele poliitiliste lahenduste leidmiseks.

Piraatluse teemalisel piirkonna ministrite konverentsil 2010. aastal esines avakõnes Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika esindaja Catherine Ashton:

“Piraatlus on rahvusvaheline nuhtlus, mis mõjutab meie laevandust ja kannatanud piirkonnale humanitaarabi andmist. Me oleme partnerid, kes otsivad lahendust sellele

---

⁹⁶ Euroopa Parlament. (2009). *Poliitilise lahenduse kohta võitluses piraatlusjuhtumitega Somaalia ranniku lähedal*. Vastuvõetud tekstid. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2009-0099&language=ET&ring=P7-RC-2009-0158> (20.02.2014)

⁹⁷ Euroopa Parlament. (2009). *Poliitilise lahenduse kohta võitluses piraatlusjuhtumitega Somaalia ranniku lähedal*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20091125&secondRef=ITEM-014&language=ET&ring=P7-RC-2009-0158> (20.02.2014)

probleemile, tänane konverents on selle tõestuseks. Me olem merel teinud juba palju ja täna võtame olulise sammu käivitades piirkondliku merestrateegia⁹⁸.”

Catherine Ashton avakõnes julgeolekustatakse Euroopa laevandust ning humanitaarabi andmist. EL näeb end suurima humanitaarabi andjana ning inimõiguste kaitsjana. Oma positsiooni kindlustamiseks tuleb otsida probleemile lahendusi. Selleks koordineerib EL jõupingutusi operatsioon Atalanta kaudu piraatlusjuhtumite tõkestamiseks. Oluliseks peetakse ka Ida- ja Lõuna-Aafrika ning India ookeani piirkonna piraatlusevastase strateegia ja tegevuskava vastuvõtmist, mis aitab tugevdada piirkonna võimet võidelda piraatlusega ja panustada merejulgeolekusse⁹⁹. Kuulajaskonnaks on Euroopa Liit, Aafrika Liit, ÜRO ja IMO¹⁰⁰.

2011. aastal 19.–20. mail toimus Poola Pomerania piirkonna linnas Gdańskis Euroopa merepäeva konverents, kus võttis sõna Euroopa Komisjoni asepresident Siim Kallas teemal “Meretranspordi väljakutsed” ning kõneles meretranspordi inimefaktoriga seotud ohtudest:

“Inimefaktorist lähtuvalt on piraatlus ja laevade relvastatud rööv suurimad ohud, millega meremees peab silmitsi seisma. Tõsine ja talumatu ähvardus pardal oleva meeskonna ja reisjate elude suhtes. Samuti ohustab see julgeolekut, laeva navigeerimise turvalisust, meretranspordi jätkusuutlikkust ja ülemaailmset kaubandust. Me räägime 475 meremehest, kalurist ja reisjast, keda hoitakse pantvangis Somaalia rannikul tegutsevate merepiraaside poolt. Praegu hoitakse lunaraha saamiseks kinni 23 laeva, millest kaheksal on sidemed ELi liikmesriikidega. IMO on välja kuulutanud 2011. aasta piraatlusevastaseks võitluseks. ELi meretranspordi poliitika hõlmab meresõiduohutust

---

⁹⁸ Ashton, C. (2010). *Opening remarks at the Regional Ministerial Conference on Piracy*. Regional Ministerial Conference on Piracy, Port-Louis, Mauritius, SPEECH/10/529. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-10-529_en.htm (17.02.2014)

⁹⁹ European Union External Action. (kuupäev teadmata). *Building regional maritime capacities*. Loetud aadressil http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:_dCzITUumoEJ:www.eeas.europa.eu/piracy/regional_maritime_capacities_en.htm+&cd=1&hl=et&ct=clnk&client=safari (17.02.2014)

¹⁰⁰ Europa Nu. (kuupäev teadmata). *HR/VP Ashton in Africa*. Loetud aadressil http://www.europa-nu.nl/id/vij66yqfvxzs/agenda/hr_vp_ashton_in_africa?ctx=vg9piqcfmzzz&start_tab0=20 (17.02.2014)

ja võitleb piraatluse vastu. Euroopa Komisjon töötab kõvasti, et toetada kooskõlastatud tegevust rahvusvahelisel tasandil.¹⁰¹”

Euroopa merepäeva raames korraldatud konverentsi eesmärk oli arutada erinevate võimaluste ja väljakutsete üle, millega Euroopa mereäärsed regioonid ja sektorid tihedalt kokku puutuvad¹⁰². Julgeolekustajana toimib Euroopa Komisjoni asepresident ning kuulajaskonnaks on Euroopa liikmesriikide kodanikud. Referentobjektiks on ühenduse meretranspordi ohutus, mille julgeolekut vähendavad Somaalias tegutsevad merepiraadid. Siim Kallas rõhutab mereohutuse vallas tehtava koostöö olulisust, kuna peale julgeoleku ja kaubanduse omab piraatlus otsest ohtu ka inimestele. Merepiraatlus tekitab suuri inimkulusid, hoides lunaraha saamise eesmärgil kinni 475 pantvangi. Sellest tulenevalt tuleb teemat julgeolekustada, kuna ohus on meretranspordi julgeolek ja jätkusuutlikus ning inimõigused, mis on Euroopa Liidu põhiväärtusi. ELi meretranspordipoliitika näeb vajadust ühise strateegia järele, et peatada merel valitsev kuritegevus.

2011. aastal toonitas Catherine Ashton Euroopa Parlamendi välisasjade komisjonis taas vajadust tegeleda piraatluse probleemiga merel.

“Aafrika Sarve strateegilise raamistiku eesmärk on koondada ühine terviklik lähenemisviis. Ühelt poolt peame tegelema väga tõsise piraatluse probleemiga merel. See on meie jaoks väga oluline, kuna me toetame maailma toiduabiprogrammi, mis varustab toiduga nälja alla kannatavat Somaalia rahvast. Samuti on oluline tagada, et piraadid ei oleks võimelised võtma pantvange.¹⁰³”

Catherine Ashton rõhutab välisasjade komisjonis esitatud kõnes piraatlusevastase tegevuse olulisust. 2011. aastal vastu võetud Aafrika Sarve strateegilise raamistik jätkab

---

¹⁰¹ Kallas, S. (2011). Challenges for maritime transport. European Maritime Day, Gdansk, SPEECH/11/356. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-356_en.htm (19.02.2014)

¹⁰² COST. (2011). *European Maritime Day*. Loetud aadressil <http://www.cost.eu/media/newsroom/maritime> (15.03.2014)

¹⁰³ Ashton, C. (2011) Remarks at the AFET Committee. European Parliament, Strasbourg, SPEECH/11/882. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-882_en.htm (17.02.2014)

ELi strateegilist lähenemist, tehes koostööd piirkonnaga ja peamiste rahvusvaheliste partneritega.¹⁰⁴ ELi tegevus välispoliitiliste probleemide lahendamisel peab lähtuma terviklikust lähenemisviisist, mille üks osa on operatsioon Atalanta käivitamine tõrjumaks Somaalia olukorrast tingitud kuritegevust.¹⁰⁵ Julgeolekustamine toimub sotsiaalsektoris ning referentobjektideks on laeva pardal oleva meeskonna ja reisjatele turvalisus ning Somaalia rahvas, keda toetatakse toiduga varustamisel. Auditooriumiks on parlamendiliikmed.

Tabel 2. Mereohutuse ja humanitaarabi julgeolekustamine

Allikas	Julgeolekustaja	Sektor	Oht	Referent-objekt	Kõne-akt	Aasta
Arutelu Euroopa Parlamendis teemal „Olukord Somaalia poolsaarel“	Euroopa asjade asepeaminister Alexandr Vondra	Sotsiaal	Piraatlus	Humanitaarabi, mereohutus	Väide	2009
Arutelu Euroopa Parlamendis „Poliitilise lahenduse kohta võitluses piraatlus-juhtumitega Somaalia ranniku lähedal“	Euroopa Rahvapartei liige Georgios Papanikolaou	Sotsiaal, majandus	Piraatlus	Humanitaarabi, rahvusvaheline laevandus	Väide	2009
Piirkonna ministrite konverents piraatluse teemal	Euroopa Liidu välisasjade ja julgeoleku-poliitika kõrge esindaja Catherine Ashton	Sotsiaal, majandus	Piraatlus	Laevandus, humanitaarabi.	Väide	2010
Kõne Euroopa merepäeva konverentsil teemal „Meretranspordi väljakutsed“	Euroopa Komisjoni asepresident ja transpordi-volinik Siim Kallas	Majandus, sotsiaal	Piraatlus ja laevade relvastatud rööv	ELi mere-transport, laeva meeskonna ja reisjate julgeolek	Väide	2011
Euroopa Parlamendi välisasjade komisjon	Catherine Ashton	Sotsiaal	Piraatlus	Humanitaarabi, laeva meeskonna ja reisjate julgeolek	Väide	2011

Allikas: autori koostatud.

¹⁰⁴ EEAS. (kuupäev puudub). *The EU fight against piracy in the Horn of Africa*. Loetud aadressil http://eeas.europa.eu/piracy/index_en.htm (17.02.2014)

¹⁰⁵ Eunavfor. (kuupäev puudub). *EU Comprehensive Approach*. Loetud aadressil <http://eunavfor.eu/eu-comprehensive-approach-links/> (15.03.2014)

ELi ametlik välispoliitiline diskursus julgeolekustab meresõiduohutuse kaitse tähtsust Somaalia ranniku lähedal aset leidva piraatluse vastu. Mereturvalisuse ohud on mitmekülgsed, ohustades Euroopa kodanikke ja kahjustades ELi strateegilisi huve. EL mereväeoperatsioon Atalanta on viidud ellu Euroopa mereohutuse tagamiseks, kuid sellel on ka humanitaarabi eesmärk. Vastavalt Catherine Ashton'i sõnavõtule Euroopa Parlamendi välisasjade komisjonis „toetame Maailma Toiduabiprogrammi, mis varustab toiduga nälja alla kannatavat Somaalia rahvast”¹⁰⁶. Humanitaarabi andmisega tagatakse Euroopa jaoks olulised inimõigusprioriteedid. Alates 2009. aastast on ELi juhitavad mereväed kaitsnud piraatide rünnakute eest Somaaliasse ÜRO Maailma Toiduabiprogrammi saadetisi vedavaid laevu. Julgeolekustamise loogika seisneb selles, et kui humanitaarabi organisatsioonid ei ole piisavalt kaitstud, siis nad ei ole võimelised pakkuma inimsurvalisust humanitaarkriisi ohvritele. Sellest järeldub, et turvaintsidentidel on otsene negatiivne mõju humanitaarabi teenusepakkumisele. Referentobjektideks on inimeste turvalisus merel, mis peab olema tagatud mereohutusega ning Somaalia, kus elanikud on sõltuvad õigeaegsest toiduga varustatusest. Analüüsivad kõneaktid on esitatud Euroopa Parlamendis ning erinevatel konverentsidel, kus kuulajaskonnaks on olnud peale EL ka mitmed teised rahvusvahelised organisatsioonid nagu ÜRO ja IMO. Julgeolekustajad on kasutanud kõneaktidena enamasti väiteid (vt tabel 2), kinnitades mereohutuse vajalikkust ning teadvustades, et turvaintsidentidel on otsene negatiivne mõju humanitaarabi teenusepakkumisele. Kuritegevuse vastu võitlemisel peab ELi strateegia olema kaasav, terviklik ja tuginema olemasolevatele saavutustele. Lahendusena nähakse EU NAVFOR operatsioon Atalanta tegevuse jätkamist ning välispoliitilist terviklikku lähenemist Somaalia olukorrale. Humanitaarabi saab suurendada ja muuta efektiivsemaks, kui võidelda piraatluse algpõhjusega ning toetada Somaalia riigi arengut stabiilsuse saavutamisel.

3.3.2. Majanduse julgeolekustamine

Euroopa roll kaubanduspoliitikas on sõltuv turu suurusest ning üldisest majanduse tulemuslikkusest. Majandusliku arengu ja heaolu saavutamisel omab meretransport väga

---

¹⁰⁶ Ashton, C. (2011) Remarks at the AFET Committee. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-882_en.htm

olulist rolli. Piraatlus ja laevade relvastatud röövid Adeni lahes on üheks suurimaks ELi probleemiks ülemaailmse merekaubanduse ja majandustegevuse jaoks. Euroopa poliitilised kõned illustreerivad teema julgeolekustamist ning piraatlusevastase võitluse vajalikkust.

Somaalia poolsaare olukorrast on Euroopa Parlamendis sõna võtnud 2009. aasta 14. jaanuaril Euroopa Rahvapartei liige Alexandru Nazare:

“Eelkõige mõjutab piraatlusaktide pretsedenditu suurenemine rühmituste poolt, kellele on antud varjupaika Somaalia üksuste seas, piirkonna kaubandusteid, mis on eluliselt olulised Euroopale ja maailmakaubandusele. Meile valmistab muret nägemine, et need rühmad muutuvad tehnoloogiliselt üha arenenumaks ja üha rohkem suuteliseks ründama laevu, mis paiknevad rannikust aina kaugemal. Selline asjade seis on tingitud ilmselt Somaalia lootusetust olukorrast, eriti sellise keskvalitsuse puudumisest, kes oleks võimeline oma territoriaalvesi kontrollima.¹⁰⁷”

Olukord Somaalias, kus puudub toimiv keskvalitsus ja suutmatuse oma kontrolli oma territooriumi üle, pakub pinnast piraatlusakte sooritavatele rühmitustele. Tegemist on julgeolekustava väitega, milles tuuakse välja piraatluse tegevuse mõju rahvusvahelisele kaubandusele. Piraatide rünnakute suurenemine ja tehnoloogiline areng on ohuks Euroopa jaoks olulistele kaubateedele. Referentobjektiks on Euroopa ja maailmakaubandus. Kuulajaskonnaks on Euroopa Parlamendi liikmed.

Euroopa Komisjoni kalanduse ja merenduse volinik Joe Borg pidas 21. jaanuaril 2009 Brüsselis toimunud seminaril „Piraatlus ja relvastatud rööv“ kõne ühisest piraatlusevastasest võitlusest.

“Me oleme ka kuulnud kuludest, mis piraatlusega tulenevad. Kõnealused täiendavad kulutused lisatakse kaupade hindadele ja makstakse meie poolt kinni. Seega, kuna piraatlus võib tunduda mõnele kui kaugel tegevus teisel pool maakera, siis tegelikult

---

¹⁰⁷ Euroopa Parlament. (2009). *Olukord Somaali poolsaarel*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090114+ITEM-012+DOC+XML+V0//ET> (20.02.2014)

mõjutab meid kõiki. Nagu kuulsime täna, siis mõningate hinnangul on piraatluse kulud kümneid miljoneid eurosid ainuüksi 2008. aastal. Õnneks on rahvusvaheline üldsus mõistnud olukorra kiireloomulisust ja on juba hakanud reageerima.¹⁰⁸ “

Julgeolekustamisel on kasutatud kõneaktina väidet, mille abil selgitatakse piraatluse ulatuse murettekitavat suurenemist. Piraadid tegutsevad organiseeritumalt, seades oma rünnakutega ohtu meremehed, ettevõtted ning kogu rahvusvahelise kaubanduse ja julgeoleku. Merepiraatluse rünnakud tekitavad kaupade tarnimise häireid, mille tagajärjel suurenevad mereveonduse kulud. Transpordikulud lisanduvad kaupade hindadele ning tekitavad turul kaupade hinnatõusu. Referentobjektiks on Euroopa Liidu kodanikud, kelle ostukorv seoses piraatluse tegevusega kallineb. Kuulajaskonnaks on Euroopa Liidu terviklikke huve esindav Euroopa Komisjon. Julgeolekustamisel on kasutatud kõneaktina väidet.

2009. aastal esines Bremenis toimunud konteinertranspordi julgeoleku konverentsil Euroopa Komisjoni asepresident ning ettevõtluse ja tööstuse volinik Günter Verheugen.

“Merepiraatlus on muutunud suureks ohuks veose julgeolekule; olukord tekkis seoses Saksa konteinerlaeva “Hansa Stavanger” piraatide poolse kaaperdamisega 2009. aprillil, mis vabastati hiljuti augustis, see ei ole midagi, mida me tahaksime kuulutada. Meil on vaja rohkem Euroopa suutlikkust ning rohkem Euroopa ühtekuuluvustunnet. Võib-olla oleme Somaalia probleemi liiga kaua ignoreerinud. Valitsuse läbikukkumine on viinud anarhistliku ühiskonna tekkeni. Sellest on välja arenenud merepiraatlus. Globaliseerunud majanduses on huvid põimunud, millest tulenevalt on vaja, et me võtaksime kasutusele tervikliku lähenemise julgeolekule.¹⁰⁹”

Bremenis toimunud konteinertranspordi julgeoleku konverentsil, kus auditooriumiks oli

---

¹⁰⁸ Dr. Borg, J. (2009). *Combating Piracy: Strength in Unity*. Seminar on piracy and armed robbery against shipping, Brussels, SPEECH/09/14. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-09-14_en.htm (17.02.2014)

¹⁰⁹ Verheugen, G. (2009). *Avoiding new barriers, whilst securing the sea transport of containers*. Conference on Container Security, Bremen, SPEECH/09/379. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-09-379_en.htm (19.02.2014)

Euroopa Liit ja USA, arutati Atlandi-ülese konteinerveo turvalisuse üle ¹¹⁰. Julgeolekustajana esineb Euroopa Komisjoni asepresident, kes juhtumi kirjeldusega püüab kuulajaskonda veenda leidma Aafrika anarhilisele olukorrale lahendust läbi tervikliku lähenemise. 2009. aasta 4.aprillil hõivasid Somaalia piraadid Saksamaa konteinerlaeva Hansa Stavangeri, mida hoiti neli kuud pantvangis ning vabastati augustis.¹¹¹ Juhtumi näitega kinnitab julgeolekustaja merepiraatide poolset ohtu veoste transpordile, mis on oluline Atlandi-ülese kaubanduse jaoks ning aitab arendada Euroopa majandust.

2009. aastal 25. novembril on Euroopa Parlamendis sõna võtnud Euroopa demokraatide ja liberaalide liidu fraktsiooni liige Izaskun Bilbao Barandica “Poliitilise lahenduse kohta võitluses piraatlusjuhtumitega Somaalia ranniku lähedal”:

“Peale selle kutsume üles kaitsma operatsiooni Atalanta raames Euroopa laevu, kes püüavad kala India ookeani lõunaosas, piraatide rünnakute eest samamoodi nagu kaubalaevu. Kutsume üles tagama sõjaväeeskordid, sest see on kõige tõhusam ja ka kõige odavam lahendus ning seda soovitab Rahvusvaheline Mereorganisatsioon. Lisaks tahame, et vahistatud ja piraatluse süüdistuse saanud isikute üle mõistetak kohut selle piirkonna riikides, nagu on sätestatud 2008. aasta märtsi kokkuleppes Kenya ja Seišellidega. Soovime seda kõike seetõttu, et kalalaevad on kasvavas reaalses ohus, et neid selles piirkonnas rünnatakse ja röövatakse.”¹¹²

Julgeolekustajana esineb Euroopa demokraatide ja liberaalide liidu fraktsiooni nimel Izaskun Bilbao Barandica, kes kasutab kõneaktina nõuet, kutsudes üles operatsioon Atalanta raames kaitsma piraatide rünnakute eest Euroopa kalalaevu ning vastavalt ELi kokkuleppel Keenia ja Seišellidega anda üles piraatluse all kahtlustatavaid. Kalandus on

---

¹¹⁰ European Commission. (2009). *Conference on Maritime Container Security - Speeches and presentations*. Loetud aadressil http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemdetail.cfm?lang=de&item_id=3143 (19.02.2014)

¹¹¹ European Union External Action. (kuupäev puudub). *Old news in brief*. Loetud aadressil http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eu-navfor-somalia/news/archives/index_en.htm (19.02.2014)

¹¹² Euroopa Parlament. (2009). *Poliitilise lahenduse kohta võitluses piraatlusjuhtumitega Somaalia ranniku lähedal*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20091125&secondRef=ITEM-014&language=ET&ring=P7-RC-2009-0158> (20.12.2014)

Euroopa jaoks oluline majandusharu ning ühine kalanduspoliitika näeb ette kalavarude kaitset ja kasutamist ning kalandusalaseid kokkuleppeid kolmandate riikidega. Kalanduskokkulepped annavad täiendavaid püügiõigusi ELi kaluritele.¹¹³ Referentobjektiks on Euroopa kalalaevad. Praegusel hetkel on nende õigusi rikutud ning nad on kasvavas ohus, kuna neid rünnatakse ja röövatakse.

2010. aastal toimus Euroopa Parlamendis arutelu resolutsiooni “Euroopa julgeolekustrateegia ning ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika rakendamise“ kohta, milles tuntakse heameelt ELi eduka panuse üle piraatluse vastasesse võitlusesse Adeni lahes ja Somaalia rannikuvetes toimunud mereoperatsioonis¹¹⁴. Julgeolekustajana esines Izaskun Bilbao Barandica:

“Kuid möödunud nädalal toimusid massilised piraatide rünnakud baski, Hispaania ja Prantsusmaa kalalaevade vastu ning see sundis kalalaevastikku piirkonnast lahkuma ja minema aladele, kus neid küll kaitstakse, aga kus ei ole kala. Unustada ei tasu ka neid sadu inimesi, keda hoitakse endiselt erinevatel laevadel pantvangis. Palun teil kohaldada kõnealuses operatsioonis Euroopa Parlamendi poolt detsembris vastu võetud resolutsiooni, et kalalaevu kaitsta ja seda kaitset laiendada.”¹¹⁵

Julgeolekustaja tunneb endiselt muret Euroopa kalalaevade vastu, kes peavad piraatide rünnakute kartuses tegelema püügitegevusega piirkondades, kus see ei ole tulus. Vaja on vastu võtta resolutsioon, mis laiendaks operatsioon Atalanta kaitset kalalaevadele. Julgeolekustatakse nii majandussektorisse kuuluvat kalandust kui ka sotsiaalsfääri jäävat inimeste turvalisust. Kõneakt on esitatud nõudena.

Samal arutelul võttis sõna Euroopa Rahvapartei liige Marian-Jean Marinescu:

---

¹¹³ Kalaliit. (kuupäev puudub). *Euroopa Liidu ühine kalanduspoliitika*. Loetud aadressil http://www.kalaliit.ee/upload/Euroabi/Euroopa_Liidu_htne_kalanduspoliitika.doc (20.02.2014)

¹¹⁴ Euroopa Parlament. (2010). *Euroopa julgeolekustrateegia elluviimine ning ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika*. Vastuvõetud tekstid. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2010-0061&language=ET&ring=A7-2010-0026> (20.02.2014)

¹¹⁵ Euroopa Parlament. (2010). *ÜVJP 2008. aasta aruanne – Euroopa julgeolekustrateegia elluviimine ning ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika – Tuumarelva leviku tõkestamise leping*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20100310&secondRef=ITEM-006&language=ET&ring=A7-2010-0026> (20.02.2014)

“Euroopa on suur konkurent meretransporditurul, eriti reisijate ja kaubakonteinerite transportimises. Euroopa Liidu positsioon sektori ülemaailmsel turul vajab tugevdamist. (...) Tahan tõstatada veel ühe punkti seoses ohutusega, mis on äärmiselt tähtis ja piirab endiselt ülemaailmse mereliikluse sujuvat toimimist. Pean siinkohal silmas olukorda Somaali poolsaare piirkonnas. Tervitan operatsiooni NAVFOR Atalanta jõupingutusi, mis täidab sealses piirkonnas täiel määral oma kohuseid. Peame aga tunnistama, et vajame spetsiifilisi kaitsetööstuse investeeringuid, et varustada sõjaväge laevade ja muude sekkumiseks vajalike vahenditega, mis on palju tõhusamad kui need, mida Euroopa merevägi hetkel kasutab.”¹¹⁶”

Julgeolekustamine toimub majandussektoris, Marian-Jean Marinescu toonitab julgeolekustajana Euroopa Liidu positsiooni tugevdamise vajadust ülemaailmsel turul, et hoida Euroopa konkurentsivõimet meretransporditurul. Ohuna nähakse Somaalia poolsaare piirkonnas valitsevat olukorda, mis piirab ülemaailmset mereliiklust. Selleks on vaja sekkuda ning varustada Euroopa mereväge lisanduvate laevade ja sõjaliste vahenditega. Kuulajaskonnaks on Euroopa Parlamendi liikmed.

2012. aastal Brüsselis toimuval piraatluse teemalisel seminaril kõneles Siim Kallas Euroopa Komisjoni prioriteetidest võitluses merepiraatlusega.

„Piraatluse oht on ELile väga murettekitav. Meretransport kannab 80% maailma kaubandusest. Rohkem kui 40% maailma kaubanduslaevastikust kontrollivad ELi liikmesriikidest pärit ettevõtted. See põhjustab häireid kaubanduses ja kalapüügis ning meremehed peavad maksma liiga kõrget hinda inimkannatuste näol. Euroopa Komisjon ja ELi liikmesriigid toetavad täielikult Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni algatusi, et võidelda piraatluse ja relvastatud röövimiste mahasurumiseks merel.”¹¹⁷“

---

¹¹⁶ Euroopa Parlament. (2010). *ÜVJP 2008. aasta aruanne – Euroopa julgeolekustrateegia elluviimine ning ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika – Tuumarelva leviku tõkestamise leping*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20100310&secondRef=ITEM-006&language=ET&ring=A7-2010-0026> (20.02.2014)

¹¹⁷ Kallas, S. (2012). *Vice President Siim Kallas key note speech*. Piracy Seminar, Brussels, SPEECH/12/247. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-247_en.htm (19.02.2014)

Meretransport on väga tähtis ELi majanduse jaoks, kuna 80% maailma kaubandusest toimub meritsi ja suur osa ELi ettevõtteid on seotud kaubanduslaevastikuga. Piraatide rünnakud kahjustavad oma tegevusega kaubandust ning seavad ohtu meremeeste elud. Seepärast on oluline julgeolekustada meretransporti. Julgeolekustaja on Euroopa Komisjoni asepresident Siim Kallas, kes peab ELi nimel oluliseks võidelda piraatluse ja relvastatud röövimiste vastu. Kuulajaskonnaks on Euroopa Liit ja Rahvusvaheline Mereorganisatsioon¹¹⁸.

Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Catherine Ashton avaldus 2012. aastal pärast EU NAVFOR operatsioon Atalanta põhjustatud katkestust piraatide logistika vastu Somaalias:

„Piraatlus kahjustab jätkuvalt selles piirkonnas laevandust, rahumeelset kaubandust, nõrgestades ja õõnestades naaberriikide majandust ja tekitades lisakulusid maailma laevandusettevõtetele ning lisaks kulutused vangistuses olevatele 200 meeskonnaliikme eest. ELi terviklik lähenemisviis probleemile hõlmab meetmeid nii merel tegutseva piraatluse, kui ka rahalise kasu takistamise vastu ning toetust püsiva poliitilise lahenduse leidmisele, mis võimaldab vastutava valitsuse ja õigusriigi taastamist kogu Somaalias.¹¹⁹“

Catherine Ashton selgitas Euroopa Parlamendi välisasjade komisjonis, et piraatlus kahjustab jätkuvalt kaubandust ning tekitab laevandusega tegelevatele ettevõtetele lisakulusid. Euroopa jaoks on tegemist prioriteetse valdkonnaga ning välja on töötatud erinevatest meetmetest koosnev terviklik lähenemine. Meetmeid kasutatakse merel tegutseva piraatluse rünnakute vastu, sellest tuleneva rahalise takistamise ning piirkonna poliitilise stabiilsuse leidmisel.

---

¹¹⁸ European Commission. (2012). *Maritime transport: Seminar to strengthen the fight against piracy and armed robbery*. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-223_en.htm (19.02.2014)

¹¹⁹ Ashton. C. (2012). *Statement by the spokesperson of EU High Representative Catherine Ashton following the disruption of pirate logistical dumps in Somalia by EU Naval Force – Operation Atalanta*. European Union, Brussels, A 225/12. Loetud aadressil http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/130252.pdf (17.02.2014)

Tabel 3. Majanduse julgeolekustamine

Allikas	Julgeolekustaja	Sektor	Oht	Referent-objekt	Kõne-akt	Aasta
Arutelu Euroopa Parlamendis „Somaalia poolsaare olukord“	Euroopa Rahvapartei liige Alexandru Nazare	Majandus	Piraatlus	Piirkonna kaubanduste	Väide	2009
Seminaril „Piraatlus ja relvastatud rööv“ kõne teemal „Piraatluse vastu võitlemine: tugevus ühtsuses“	Euroopa Komisjoni kalanduse ja merenduse volinik Joe Borg	Majandus; sõjaline	Piraatlus	Kaubandus	Väide	2009
Kõne konteinertranspordi julgeoleku alasel konverentsil	Euroopa Komisjoni asepresident ning ettevõtluse- ja tööstusvolinik Günter Verheugen	Majandus	Piraatlus	Veoste transport	Nõue	2009
Arutelu Parlamendis “Poliitilise lahenduse kohta võitluses piraatlusjuhtumitega Somaalia ranniku lähedal”	Euroopa demokraatide ja liberaalide liidu fraktsiooni liige Izaskun Bilbao Barandica	Majandus; sotsiaal	Piraatlus;	Euroopa kalalaevad	Nõue	2009
Arutelu Euroopa parlamendis „Euroopa julgeolekustrateegia ning ühiste julgeoleku- ja kaitsepoliitika rakendamise kohta”	Izaskun Bilbao Barandica	Majandus; sotsiaal	Piraatlus	Euroopa kalalaevad	Nõue	2010
Arutelu Euroopa parlamendis „Euroopa julgeolekustrateegia ning ühiste julgeoleku- ja kaitsepoliitika rakendamise kohta”	Euroopa Rahvapartei liige Marian-Jean Marinescu	Majandus	Somaalia olukord	Euroopa konkurentsivõime mere-transporti- turul	Nõue	2010
Piraatluse teemaline seminar Brüsselis	Euroopa Komisjoni asepresident ja transpordi-volinik Siim Kallas	Majandus; sotsiaal	Piraatlus	Mere-transport; laeva meeskonna turvalisus	Väide	2012
Avaldus pärast EU NAVFOR operatsioon Atalanta põhjustatud	Euroopa Liidu välisasjade ja julgeoleku-poliitika kõrge esindaja	Majandus	Piraatlus	Piirkonna laevandus, kaubandus, naaberriikide	Väide	2012

katkestust piraatide logistika vastu Somaalias	Catherine Ashton			majandus, maailma laevandus-ettevõtted		
--	------------------	--	--	--	--	--

Allikas: autori koostatud.

Kasutades julgeolekustamise teooriat on merepiraatlus julgeolekuoht, mis mõjutab väga olulisi majandulikke kaubandussuhteid, kuna Adeni lahe piirkonnas asuvad Euroopa jaoks olulised kaubandusteel. Suur hulk piraatluse juhtumeid ja laevade relvasatud rööve Somaalia rannikul ja Adeni lahes on muutunud murettekitavaks. Piraadid on muutunud tehnoloogiliselt arenenumaks, seades oma rünnakutega ohtu kalalaevad, ettevõtted ning kogu rahvusvahelise kaubanduse ja julgeoleku. Merepiraatlus mõjub negatiivselt laevandusettevõtete kuludele, laevandusega seotud tegevustele ja kalandusele. Kaaperdades suuri tankereid, arestides laste, takistades ja edasi lükates tarnimist tekitab piraatlus täiendavaid riske ja kulusid. Maksma peab suuremaid kindlustusmaksu, kuna laevad sõidavad mööda ohtlike veeteid ning tagada tuleb kauba kohaletoimetamise maksimaalne ohutus. Julgeolekustajad kasutavad lisaks olukorra probleemset väitvatele kõneaktidele sama palju ka tegutsemist nõudvaid lausungeid (vt tabel 3). Selleks, et eelmainitud väljakutsetega toime tulla ning tagada julgeolek ja majanduslik heaolu oma rahvale, nõutakse ELi terviklikku julgeolekustrateegiat, mis hõlmab sõjalisi meetmeid merel tegutseva piraatluse vastu ja nende tõhustamist ning poliitilisi lahendusi Somaalia stabiilsuse taastamiseks. Julgeolekustamine on toimunud suuremalt jaolt Euroopa Parlamendis, kus kuulajaskonnaks on ELi liikmesriike esindavad parlamendiliikmed.

3.4. Järeldused

Euroopa ametlikus diskursuses käsitletakse Somaalia rannikul tegutsevat piraatlust kompleksse julgeolekuprobleemina. Ühelt poolt omab see negatiivset majanduslikku mõju, tõstes kaubaveo kulusid ning takistades püügitegevust. Teisest küljest on tegemist sotsiaalse probleemiga, mis on seotud inimõiguste rikkumisega. Merepiraatlus ohustab merel töötavaid inimesi, tekitades kõrgeid inimkulusid ning raskendades humanitaarkriisi käes kannatavale tsiviilelanikkonnale toimeabi andmist.

Julgeolekustajateks on Euroopa Parlamendi liikmed ning Euroopa Komisjoni kõrge esindaja ja volinikud.

Euroopa Liidu merealased huvid on seotud kodanike heaolu ja julgeolekuga. Somaalia rannikul ja Adeni lahes tegutsevad piraadid on suureks väljakutseks meretranspordi poliitikale, mille keskmeks on tagada merel inimeste turvalisus. Piraatide rünnakud seavad ohtu meremeeste, kalurite ja reisjate elud, hoides neid pantvangis. Juurdepääsu puudumine Somaalia abivajajateni pole olnud mitte äärmise toidupuuduse leevendamise takistus, vaid see põhjustab otseselt kriisi jätkumist. Julgeolekustajad kasutavad mereohutuse ja humanitaarabi julgeolekustamise retoorikas peamiselt seisukoha võtmist, rõhutades meresõiduohutuse kaitse tähtsust ning piraatluse tõkestavat tegevust humanitaarabi andmisel.

Analüüsi käigus selgus, et vaadeldava perioodi 2009–2012 Euroopa Liidu ametlikus diskursuses toimub Somaalia merepiraatluse julgeolekustamine kõige intensiivsemalt majandussektoris. Euroopa majandus on otseselt seotud piraatlusjuhtumitega ja lisaks mõjutavad need merendusettevõtteid. Vastavalt Siim Kallase põhjendusele: *“Meretransport kannab 80% maailma kaubandusest. Rohkem kui 40% maailma kaubanduslaevastikust kontrollivad ELi liikmesriikidest pärit ettevõtted.”*¹²⁰ See on tekitanud ametlikus diskursuses vajaduse julgeolekustamise järele. Kuulajaskonnale selgitatakse, et piraatlus omab negatiivset mõju maailma suurimale kaubanduslikule transporditööstusele. Kuritegevus suurendab ettevõtete transpordikulutusi, kuna laevafirmad on sunnitud maksma kõrgemaid kindlustusmakseid ja valima ohutumaid ning pikema laevateid. See viib tõsiste majandulike tagajärgedeni, omades laastavat mõju rahvusvahelisele kaubandusele, kütuse ja toorainete hinnale. Piraatide rünnakud aeglustavad laevandusega seotud tegevusi ja tõstavad kindlustusmäärasid kallimaks ning ohustavad ka naaberriikide majandust, eelkõige turismi ja kaubanduse kaudu. Osutades merepiraatluse ohule, kasutatakse julgeolekustajate poolt direktiivseid kõneakte, et nõuda probleemiga tegelemisel tavapoliitika raamistikust väljapoole jäävate äärmuslike meetmete kasutuselevõtmist. Julgeolekustajad esinevad Euroopa Parlamendis ning rahvusvahelistel konverentsidel liikmesriikide ees, püüdes

---

¹²⁰ Kallas, S. (2012). *Vice President Siim Kallas key note speech*. Piracy Seminar. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-247_en.htm (19.02.2014)

auditooriumi veenda kasutusele võtma Euroopa Liidu välispoliitilise tegevuse terviklikku lähenemist ning jätkama operatsioon Atalanta missiooni. Lisaks anda mereoperatsioonile suuremad volitused ning laiendada selle tegevusulatust. Avaliku retoorika tulemusena on vastu võetud mitmed Euroopa Parlamendi resolutsioonid, millega palutakse nõukogul ja komisjonil jätkata tegevust Somaalia poolsaare poliitilise stabiilsuse ja julgeoleku saavutamisel ning pikendada operatsioon Atalanta mandaati.

Arvestades, et Euroopa Liidu Nõukogu on meremissiooni mandaati igal aastal pikendanud ning nõudmised sõjalise tegevuse järele Euroopa Liidu ametlikus retoorikas esinevad eelkõige majandusvaldkonna julgeolekustamisel, võib sellest järeldada, et operatsioon Atalanta piraatidevastane võitlus merel on jätkunud peamiselt Euroopa majanduslike huvide kaitsmiseks. Euroopa ühtne turg ning kaubandus on kinnistanud ELi enese-kontseptsiooni kui võimsast kaubanduspiirkonnast maailmas ning on selle positsiooni hoidmise nimel valmis kasutusele võtma sõjalisi meetmeid.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärk oli uurida Euroopa Liidu jaoks oluliste valdkondade julgeolekustamist seoses Somaalia ranniku lähedal aset leidva merepiraatlusega. Pärast aastaid kestnud kodusõda seisab Somaalia silmitsi väljakutsetega luua demokraatlikud institutsioonid ja õigusriik, taastada rahu ja julgeolek ning kaitsta inimõigusi. Vägivalla lained on põhjustatud klannide rivaalitsejate ja terrorismi tagajärjel, mis on laastanud pealinna Mogadishu ja teised riigi piirkonnad. Arvestades Somaalia poliitilist olukorda, kus riigil ei ole toimivaid haldusstruktuure ning puudub igasugune kontroll oma rannikuvete üle, on kaasa toonud merepiraatluse leviku. Merepiraatlus põhjustab ebastabiilsust Araabia ja Punasest merest sõltuvatele Somaalia regiooni riikide kaubandusele. Lisaks ka nendele riikidele, kes saadavad oma kodanikke ja laevu piraatide tegutsevatesse Somaalia vetesse.

Andmete kogumise meetodina kasutati Lene Hanseni intertekstuaalset mudelit, mille fookus on ametlikel välispoliitilistel tekstidel, mis on piisavalt autoriteetsed, et läbi nende formuleerida ametlik poliitika. Vastavalt metoodikale uuriti töös EL otsustusprotsessis osalevate ametnike ja poliitikute ametlikku diskursust, kellel on volitused välispoliitiliste otsuste heakskiitmisel või keskne roll nende elluviimisel. Uurimismeetodina kasutati autori poolt koostatud analüüsimumdelit, mis põhines Kopenhaageni koolkonna teorial ning Juha Vuori kõneaktide julgeolekustamise mudelil, mille abil määratleti Euroopa Liidu ametlikud seisukohad merepiraatluse vastasel võitlusel ning uuriti kõneaktide liigitust nende suhtluseesmärgi järgi.

Töö tulemusena leiti vastused püstitatud uurimisküsimustele, millised on peamised julgeolekustavad teemad, millistel põhjustel on need teemad tõstetud Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika kõrgema taseme sfääri ja millised on nõutud vastumeetmed. Euroopa Liidu ametlikus diskursuses on tõstetud liidule oluliste julgeoleku teemadena üles merepiraatluse negatiivne mõju majandusele, humanitaarabi andmisele ning mereohutusele.

Euroopa Liit on mures piraatide tegevuse pärast Somaalia poolsaarel ning India ookeani lääneosas. Somaalia piraatide näol on tegemist kurjategijatega, kes võtavad kõrge riskiga piirkonnas enda kontrolli alla laevad ning nõuavad meeskonna, laeva ja kauba lunastamise eest tasu. Tegemist on inimelusid ohustava kuritegevusega. Põhjustades inimkannatusi laevameeskonnale ja reisijatele. Lisaks mõjutab piraatlus rahvusvahelist kaubandust ja meresõidu turvalisust ning piirkonna riikide majandustegevust. Somaalia piraatluse probleem Punasel merel ja Adeni lahes on muutunud piirkondlikust murest rahvusvaheliseks dilemmaks. Piraatluse oht on suurendanud märkimisväärselt transpordikulusid. Lunaraha maksed ja kaotatud sõiduaeg suurendavad kaaperdatud laeva kulusid. Kõik laevad, mis sõidavad läbi Adeni lahe, peavad kandma suurenenud kulusid kõrgenenud kindlustusmaksude näol. Kui kindlustusmaksud jätkuvalt tõusevad, peavad ettevõtted valima pikema ja kulukama marsuute, et jõuda Euroopasse.

Piraatluse tagajärjed on kõige raskemad Somaaliale. Somaalia on sõltuv humanitaarabist, mis on vajalik vaesunud Somaalia elanike toiduga varustatuse kindlustamisel ning eluks tarvilike tingimuste tagamisel. Oht Somaalia vetes raskendab Maailma Toiduabiprogrammi toiduainete kohalejõudmist, sundides aeg-ajalt peatama saadetiste saabumist ning viies seeläbi Somaalia elanikkonna toiduvaru kriitilise piirini. Toiduta ja esmaabikaupadeta on väga raske Somaalias arendada elujõulist majandust. Sel moel tekitab piraatlus majandusraskusi ning süvendab Somaalia probleeme veelgi.

Kõneaktide hindamismudelit kasutades selgus analüüsi käigus, et erinevalt sotsiaalsektorist kasutatakse kõige enam direktiivseid kõneakte majandusektori julgeolekustamisel. Toetudes Kopenhaageni julgeolekustamise teooriale, teadvustatakse merepiraatlust Euroopa ametlikus diskursuses eksistentsiaalse ohuna eelkõige rahvusvahelisele kaubandusele, mis mõjutab otseselt Euroopa majandust. Kaubandustõrgete esinemised on pannud liikmesriigid tegutsema ja nõudma Euroopa Liidu ühtset välispoliitilist terviklikku lähenemist, mille üks osa on meremisiooni EU NAVFOR Atalanta jätkamine. Teema on tõstetud tavapoliitika päevakorrast väljapoole, käivitades kriisiolukorra, et legitimeerida ebademokraatlikke sõjalisi meetmeid. Nõutakse sõjaliste meetmete kasutamise suurendamist, laiendades operatsiooni tegevusulatust ning liikmesriikide panustamist rohkemate sõjalaevadega.

Tulenevalt L. Hanseni intertekstuaalsele analüüsimudelile oli võimalik tuvastada identiteedi avaldusi, mis on välispoliitika aluseks. Analüüs võimaldas määratleda tekstidest tulenevaid Euroopa Liidu identiteedi konstruktsioone, mille säilitamise nimel on võetud julgeolekustav hoiak. Teemade julgeolekustamisel selgub, Euroopa Liidu põhiväärtused on inimõigused ja õigusriigi põhimõtted, mis on tagatud kodanikele ka väljaspool liidu piire, samuti edendatakse neid väärtusi suhtluses kolmandate riikidega. Eelkõige määratleb Euroopa Liit end maailma juhtiva kaubandusjõuna, olles ainuke 28 riigist koosnev ühtne turg, mille kaitsmise nimel ollakse valmis kasutusele võtma tugevaid meetmeid. Oma positsiooni säilitamise nimel maailmaturul ning ühisturu konkurentsivõimelisuse nimel on liit nõus rakendama äärmuslike meetmetena sõjalisi vahendeid.

Kirjandus

Artiklid, raamatud:

1. Ayoob, M. (1997). Defining Security: A Subaltern Realist Perspective in Critical Security Studies. K. Krause & C. Williams (toim), *Critical Security Studies: Concepts and Cases* (121–146). London: UCL Press.
2. Balzacq, T. (2005). The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal of International Relations*, 11(2), 171–201.
3. Buzan, B. (1997). Rethinking Security after the Cold War. *Cooperation and Conflict*, 32 (1), 5–28.
4. Buzan, B, Hansen, L. (2009). *The Evolution of International Security Studies*. New York: Cambridge University Press.
5. Buzan, B, Wæver, O, de Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework For Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.
6. C.A.S.E. Collective. (2006). Critical Approaches to Security in Europe: A networked manifesto. *Security Dialogue*, 37 (4), 443–487.
7. Chalk, P. (2008). *The Maritime Dimension of International Security: terrorism, piracy and challenges for the United States*. California: RAND Corporation.
8. Ehrhart, H. G., Petretto K. (2012). *The EU and Somalia: Counter-Piracy and the Question of a Comprehensive Approach*. Hamburg: IFSH.
9. Emmers, R. (2010). Securitization. Collins, A. (toim), *Contemporary security studies* (109–125). New York: Oxford Univesity Press.
10. Eriksson, J. (1999). Observers or Advocates? On the Political Role of Security Analysts. *Cooperation and Conflict*, 34 (2), 311–333.
11. European Union Common Security and Defence Policy. (2012). *European Union EU naval operation against piracy (EUNAVFOR Somalia – Operation ATALANTA)*. Brussels: EU Council Secretariat.
12. Hansen, L. (2006). *Security as Practice. Discourse Analysis and the Bosnian War*. Abingdon: Routledge.
13. Machin D., Mayer A. (2012). *How To Do Critical Discourse Analysis: A Multimodal Introduction*. London: SAGE Publications Ltd.

14. Mae, T. (2008). Somaalia ja Somaalimaa status quo püsimine. Kasekamp A., Toomla R. Tüür K. (toim), *Maailmast 2008* (79–114). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
15. McDonald, M. (2008). Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations*, 14(4) 563–587.
16. Ng, A. S. F. (2011). A maritime security framework for fighting, ISSN 1832-570X Working Paper, No. ITLS-WP-11-21.
17. Vuori, Juha, A. (2011). *How to do security with words: A grammar of securitisation in the People's Republic of China*. Turku: Turun Yliopisto.
18. Vuori, J. A. (2008). Illucutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders. *European Journal of International Relations*, 14 (1), 65–99.
19. Walt, Stephen M. (1991). The renaissance of security studies. *International Studies Quarterly*, 35(2), 211–239.

Kõned, arutelud:

20. Ashton, C. (2010). *Opening remarks at the Regional Ministerial Conference on Piracy*. Regional Ministerial Conference on Piracy, Port-Louis, Mauritius, SPEECH/10/529. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-10-529_en.htm (17.02.2014)
21. Ashton, C. (2012). *Remarks by the High Representative Catherine Ashton following her meeting with Kenyan Prime Minister Raila Odinga in Nairobi*. European Commission, Brussels, MEMO/12/632. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-632_en.htm (17.02.2014)
22. Ashton, C. (2011). Remarks at the AFET Committee. European Parliament, Strasbourg, SPEECH/11/882. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-882_en.htm (17.02.2014)
23. Ashton, C. (2012). *Statement by the spokesperson of EU High Representative Catherine Ashton following the disruption of pirate logistical dumps in Somalia by EU Naval Force – Operation Atalanta*. European Union, Brussels, A 225/12. Loetud aadressil http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/130252.pdf (17.02.2014)

24. Dr. Borg, J. (2009). *Combating Piracy: Strength in Unity*. Seminar on piracy and armed robbery against shipping, Brussels, SPEECH/09/14. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-09-14_en.htm. (17.02.2014)
25. Euroopa Parlament. (2009). *Olukord Somaali poolsaarel*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20090114+ITEM-012+DOC+XML+V0//ET> (20.02.2014)
26. Euroopa Parlament. (2009). *Poliitilise lahenduse kohta võitluses piraatusjuhtumitega Somaalia ranniku lähedal*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20091125+ITEM-014+DOC+XML+V0//ET> (20.02.2014)
27. Euroopa Parlament. (2010). *ÜVJP 2008. aasta aruanne – Euroopa julgeolekustrateegia elluviimine ning ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika – Tuumarelvade leviku tõkestamise leping*. Arutelud. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20100310&secondRef=ITEM-006&language=ET&ring=A7-2010-0026> (20.02.2014)
28. Kallas, S. (2011). *Challenges for maritime transport*. European Maritime Day, Gdansk, SPEECH/11/356. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-356_en.htm (19.02.2014)
29. Kallas, S. (2012). *Vice President Siim Kallas key note speech*. Piracy Seminar, Brussels, SPEECH/12/247. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-247_en.htm (19.02.2014)
30. Piebalgs, A. (2012). *Declaration to the European parliament by Commissioner Piebalgs on behalf of HR Catherine Ashton*. European Union, Brussels, A 119/12. Loetud aadressil http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/128974.pdf (19.02.2014)
31. Verheugen, G. (2009). *Avoiding new barriers, whilst securing the sea transport of containers*. Conference on Container Security, Bremen, SPEECH/09/379. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-09-379_en.htm (19.02.2014)

Ametlik dokumentatsioon:

32. Euroopa Liidu Nõukogu. (2009). *Euroopa julgeolekustrateegia: turvaline Euroopa paremas maailmas*. Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

33. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal "Piraatlus merel: Eli reageeringu tugevdamine" (omaalgatuslik arvamus). ELT C 76/15, 14.03.2013.
34. Euroopa Parlament. (2010). *Euroopa julgeolekustrateegia elluviimine ning ühine julgeoleku- ja kaitsepoliitika*. Vastuvõetud tekstid. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2010-0061&language=ET&ring=A7-2010-0026> (20.02.2014)
35. Euroopa Parlament. (2008). *Merepiraatlus*. Resolutsiooni ettepanek. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//TEXT+MOTION+B6-2008-0537+0+DOC+XML+V0//ET> (09.03.2014)
36. Euroopa Parlament. (2008). *Merepiraatlus*. Vastuvõetud tekstid. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2008-0519&language=ET&ring=B6-2008-0537> (09.03.2014)
37. Euroopa parlament. (2012). *Merepiraatlus*. Resolutsiooni ettepanek. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0224+0+DOC+XML+V0//ET> (09.03.2014)
38. Euroopa Parlament. (2012). *Merepiraatlus*. Vastuvõetud tekstid. Brüssel. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2012-0203&language=ET&ring=B7-2012-0224> (09.03.2014)
39. Euroopa Parlament. (2009). *Olukord Somaali poolsaarel*. Vastuvõetud tekstid. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0026&language=ET&ring=B6-2009-0033> (20.02.2014)
40. Euroopa Parlament. (2009). *Poliitilise lahenduse kohta võitluses piraatlusjuhtumitega Somaalia ranniku lähedal*. Vastuvõetud tekstid. Strasbourg. Loetud aadressil <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2009-0099&language=ET&ring=P7-RC-2009-0158> (20.02.2014)
41. Riigikogu otsuse „Kaitseväe kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooni Atalanta koosseisus” 315 OE eelnõu seletuskiri.
42. ÜRO mereõiguse konventsioon. – RT II 2005, 16, 48.

Internetiallikad:

43. COST. (2011). *European Maritime Day*. Loetud aadressil <http://www.cost.eu/media/newsroom/maritime> (19.02.2014)
44. Eunavfor. (kuupäev puudub). *Mission*. Loetud aadressil <http://eunavfor.eu/mission/> (15.03.2014)
45. Eunavfor. (kuupäev puudub). *EU Comprehensive Approach*. Loetud aadressil <http://eunavfor.eu/eu-comprehensive-approach-links/> (15.03.2014)
46. Euroopa Liidu Nõukogu. (2013). *Nõukogu valmistub Somaalia konverentsiks*. Loetud aadressil <http://consilium.europa.eu/homepage/showfocus?focusName=the-council-prepares-for-somalia-conference&lang=et> (16.02.2014)
47. Europa Nu. (kuupäev teadmata). *HR/VP Ashton in Africa*. Loetud aadressil http://www.europa-nu.nl/id/vij66yqfvxzs/agenda/hr_vp_ashton_in_africa?ctx=vg9piqcfmzzz&start_tab0=20 (17.02.2014)
48. European Commission. (2012). *Maritime transport: Seminar to strengthen the fight against piracy and armed robbery*. Loetud aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-223_en.htm (19.02.2014)
49. European Commission. (2009). *Conference on Maritime Container Security - Speeches and presentations*. Loetud aadressil http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemdetail.cfm?lang=de&item_id=3143 (19.02.2014)
50. European Union External Action. (kuupäev teadmata). *Building regional maritime capacities*. Loetud aadressil http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:_dCzITUumoEJ:www.eas.europa.eu/piracy/regional_maritime_capacities_en.htm+&cd=1&hl=et&ct=clnk&client=safari (17.02.2014)
51. European Union External Action. (kuupäev puudub). *Old news in brief*. Loetud aadressil http://www.eas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eu-navfor-somalia/news/archives/index_en.htm (19.02.2014)
52. European Union External Action. (kuupäev puudub). *The EU fight against piracy in the Horn of Africa*. Loetud aadressil <http://www.eas.europa.eu/piracy/> (17.02.2014)
53. Kalaliit. (kuupäev puudub). *Euroopa Liidu ühine kalanduspoliitika*. Loetud aadressil http://www.kalaliit.ee/upload/Euroabi/Euroopa_Liidu_htne_kalanduspoliitika.doc (20.02.2014)

THE SECURITIZATION OF SOMALI PIRACY IN THE EUROPEAN UNION'S OFFICIAL DISCOURSE

Lis-Ann Kärtna

Summary

In December 2008, the European Union initiated its first military naval operation intended to protect the United Nations World Food Programme ships that were transporting food assistance to Somalia, and other vessels in the Gulf of Aden and off the coast of Somalia, if necessary. Piracy has become a serious issue, causing hazards and hindrances to international trade. In the recent years, there have been increasingly frequent criminal attacks on EU fishing, commercial and passenger vessels near the coast of Africa in international waters, thereby posing danger to the lives of the crews and having a significant negative influence on international trade. Piracy is a danger to human lives and safety, especially in the waters off the Somali coast and near the Horn of Africa. The ongoing political instability in Somalia is one of the underlying causes of piracy and exacerbates the problem. Somali pirates have been a hazard to international trade since the early 1990s, when a civil war began in the state, as a result of which the Somali state collapsed. Attacking ships has become a lucrative income source for the locals. Due to the piracy hazard and attacks, many EU fishing vessels have been forced to leave waters hundreds of kilometres away from the Somali coast and reduce their fishing activities in the region. This is why the EU is interested in contributing to guaranteeing international maritime safety, as well as fighting piracy and its original causes.

The purpose of this thesis is to analyse, what has been the EU's security political discourse on the securitization in connection to the sea piracy near the coast of Somalia and the Gulf of Aden. The arguments that have contributed the connotations of hazard, risk and threat for the EU to the term of sea piracy have been explored in the thesis, employing the theory of securitization. The thesis endeavours to specify, what fields are the most endangered by piracy and need military measures for protection.

The main research questions are the following:

1. What kind of subjects are securitized in connection to the piracy in the waters off the coast of Somalia?

2. Why are the subjects securitized and what is the rhetoric used?
3. What are the requirements for ending Somali piracy presented in the official discourse?

For collecting data, the author used Lene Hansen's intertextual model to explore the official discourse of officials and politicians participating in the decision-making process of the EU.

As a result of the analysis, the author found answers to the established research questions. The subjects highlighted as important security questions in the EU official discourse are the negative influence of piracy on the economy, the provision of humanitarian aid and maritime safety.

The issue of Somali piracy in the Red Sea and Gulf of Aden is no longer a regional issue but an international dilemma. The piracy hazard has significantly increased transportation costs. Ransom payments and lost travel time increase the costs of the hijacked ship. All ships passing through the Gulf of Aden have higher costs resulting from larger insurance payments. If the insurance payments continue to rise, companies are forced to choose longer and costlier routes to reach Europe. Higher costs have an impact on the prices of goods. Increasing prices are a grave danger to international trade and economic growth.

Sea transportation is an important part of world economy that allows for the transportation of the majority of raw materials and goods. Piracy hazard is a long-term challenge to governments and the transport industry. Pirate attacks are not only a danger to shipping companies and the owners of vessels but also to a majority of seafarers.

The consequences of piracy hit Somalia itself the hardest. Somalia is dependent upon humanitarian aid necessary for providing food and other basic necessities to the impoverished people of Somalia. The fact that the Somali waters are hazardous hinders the delivery of the World Food Programme assistance, thereby gravely affecting the Somali food supplies. The dangerous Somali waters have forced the World Food

Programme to stop their deliveries to the country from time to time, endangering Somalia's food supply. It is very difficult to develop a viable economy without food and other convenience goods in Somalia. This is how piracy engenders economic difficulties and exacerbates the situation of Somalia.

The official discourse sees the impact of Somali pirates on international trade that also affects EU economy as the most important factor. Hindrances to trade have caused the member states to act and demand a coherent foreign political treatment of the issue, a part of this being the continuing of the EU NAVFOR Operation Atalanta. The member states are demanding that more military measures be used, the geographical scope of the operations be widened and the contributions of member states be increased in the form of a larger number of warships.

It becomes clear upon the securitization of the subjects that the main values of the EU are human rights and the principles of a state based on the rule of law—rights that the EU citizens are guaranteed to have even outside the EU; likewise, the values are developed in relations with third countries. First and foremost, the EU defines itself as the leading force in world trade, being the only common market of 28 countries, for the protection of which members are willing to take strong measures. The Union is ready to use military resources, extreme measures, to maintain its position on the world market and the competitive strength of the common market.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Lis-Ann Kärtna,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Euroopa Liidu Somaalia merepiraatluse julgeolekustamine, mille juhendaja on PhD Heiko Pääbo,
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **15.05.2014**

(allkiri)